

SOCIALT VÄRDESKAPANDE ANALYS OCH KONSEKVENSBESKRIVNING I ULVSUNDA INDUSTRIOMRÅDE

2019-10-15

AUGUSTI 2019

Rapporten är framtagen på uppdrag av St Erik Markutveckling
Kontaktperson: Margareta Catasús, SVEFA

Ramboll Sweden AB

Uppdragsledare:	Charlotta Östholm, stadsplanerare
Bitr. uppdragsledare:	Anthon Georgsson, trafikplanerare
Specialist, statistisk analys:	Andreas Pistol, nationalekonom
Handläggare:	Charlotte Söderberg, trafikplanerare
Handläggare:	Kristofer Agdahl, stadsplanerare
Handläggare:	Gustav Carlsbrand, stadsplanerare
Layout:	Vincent Prats, stadsplanerare
Granskare och expertstöd:	Lovisa Strandlund, trafikplanerare

Som underlag till denna SVA har bakgrundsmaterial samt flertalet kartor och illustrationer hämtats från de förstudier som utförts för Ulvsunda industriområde.

Stockholms stad (2018) Förstudie för del av Ulvsunda industriområde. Del 1 Områdets förutsättningar.

Stockholms stad (2018) Förstudie för del av Ulvsunda industriområde. Del 2 Tillgångsanalyser av offentlig friyta.

Stockholms stad (2018) Förstudie för del av Ulvsunda industriområde. Del 3 Strukturskiss och stadsbyggnadsprinciper.

SAMMANFATTNING

INLEDNING

Denna rapport utgör en del av den sociala värdeskapande analysen (SVA) för Gjutmästaren 6 och 9. SVA är en analysmodell utvecklad av Stockholms stad som syftar till att integrera socialt värdeskapande kontinuerligt i planprocessen. Syftet med denna del av SVA-processen är att utreda planen ur ett socialt hållbarhetsperspektiv för att på så sätt säkerställa att de sociala värdena beaktas.

Som underlag för analysen ligger det övergripande planförslag som togs fram i januari 2019, den förstudie som togs fram 2018, dialoger utförda i form av digitala enkäter med boende i områdena Mariehäll och Johannesfred samt i workshopform med elever på Mariehällsskolan. Dessutom har ett statistiskt underlag tagits fram baserat på data från Statistiska centralbyrån. Utredningen har utförts i nära samarbete med olika intressenter inom detaljplanearbetet, så som Stockholms stad och St Erik Mark-utveckling.

Social hållbarhet utgör ett paraplybegrepp som kan innefatta en stor mängd olika sociala aspekter. För att avgränsa utredningen har analysen utgått från

Stockholms stads fyra stadsbyggnadsmål och sociala aspekter kopplade till dessa. Utöver stadsbyggnadsmålen har även fördjupningar gjorts inom jämställdhet, trygghet, barn och ungdomar samt tillgänglighet.

Analysen har skett för olika geografiska nivåer, från detaljplanenivå till en yttre geografisk nivå som bedöms utgöra planens influensområde. Influensområdet är det samma som i den tidigare förstudien som har utförts. Tidsperspektivet sträcker sig fram till tiden efter att hela planområdet har färdigställts. Då andra projekt som planeras i området befinner sig i tidiga faser finns stora osäkerheter kring den påverkan dessa har, varför dessa har exkluderats från analysen. Analysen utgår från att Bromma flygplats är kvar.

Gjutmästaren 6 och 9 är belägna inom Ulvsunda industriområde, som idag har en skiftande industribebyggelse med inslag av handel. Industriområdet bör enligt Stockholms stads översiktsplan även i framtiden ge plats för små och medelstora tillverkande företag som inte är störande, samtidigt som områdets strategiska läge gör att innerstadstäthet ska eftersträvas i den planerade bebyggelsen.

NULÄGE

Detaljplaneområdet är i dagsläget till stor del monofunktionellt. Det finns inga bostäder i området, däremot finns det en mångfald av verksamheter så som handel, lättare industrier, kontor, restauranger, laget, hostel och bagerier, samt ett flertal kulturverksamheter. Den mångfacetterade sammansättningen av verksamheter är en av områdets främsta kvaliteter, samtidigt som bristen på andra funktioner är en av områdets största brister.

Samhällsservice i form av kultur, skolor, idrott, vårdcentraler och bibliotek finns i de närliggande områdena Sundbyberg C och vid Bromma Blocks. Det råder brist på mötesplatser, gröna rum och gröna promenadstråk inom utvecklingsområdet idag.

Området fungerar idag mer som en barriär än en integrerad del av staden. Det är svårt att röra sig inom området, bland annat eftersom att gatorna är anpassade till områdets användning som industriområde. Det är lätt att ta sig till och från området, bland annat tack vare de goda kollektivtrafikförbindelserna och områdets placering i staden.

Området har goda kopplingar sett till kollektivtrafik och biltrafik, men bristande gång- och cykelkopplingar. Förutom tvärbanans hållplats Norra Ulvsunda, på cirka 600 meters avstånd finns närmaste tunnelbanestation, Solna Strand. Även flera busslinjer passerar i anslutning till området. Inom området finns idag inget utvecklat cykelnät, men i närheten av området finns stora cykelleder längs Ulvsundaleden och Norrbyleden.

Planområdets främsta kvalitet sett till målet om en klimatsmart och tålig stad är idag dess lokalisering med närhet till centrala Stockholm och de goda kollektivtrafikkopplingarna. De största bristerna i området är låg exploateringsgrad, mycket hårdgjorda ytor, dåliga gång- och cykelkopplingar samt den för allmänheten dåliga tillgängligheten till Bällstaviken som fastighetens nuvarande användning bidrar till.

PLANFÖRSLAGET

Planområdet ingår i ett stadsutvecklingsprojekt som på sikt kommer att länka samman Johannesfred i söder med Mariehäll och Annedal i norr. Stadsdelar som idag är separerade från varandra av Ulvsunda industriområde.

Planförslaget innebär en omvandling av området till blandad stadsbebyggelse. Inom Gjutmästaren 6 och 9 planeras för ett flertal funktioner i form av bostäder, kontor, hotell, kultur, idrott, förskola samt skapande av park- och grönområden inom planområdet. Ett mer finmaskigt och upprustat gång- och cykelnät samt nya kopplingar för biltrafik ingår även i planen.

PLANFÖRSLAGET OCH SOCIALT VÄRDESKAPANDE

Analysen av planförslaget har gjorts uppdelat i Stockholms fyra stadsbyggnadsmål.

En växande stad

Förslaget innebär ett tillskott av funktioner som saknas i området idag, vilket skapar fler mötesmöjligheter mellan människor. Att det tillkommer bostäder är viktigt både för Stockholm som växande stad, samt för området i sig som blir med funktionsvarierat.

En risk med förslaget är att vissa typer av arbetsplatser försvinner, samt att möjligheten till stadsnära småskalig industri och mindre kulturverksamheter inom området minskar.

En sammanhängande stad

Många av dagens barriärer och bristande kopplingar inom området åtgärdas i och med planförslaget. Förslaget innebär ett tydligt definierat gatunät och tydliga kvarter, samt ett förbättrat gång- och cykelnät. Den sammanhängande strandpromenaden tillgängliggör vattenrummet som därmed kan användas till rekreation. På sikt kommer strandpromenaden att bidra till bättre nord-sydliga gång- och cykelsamband i den här delen av Stockholm. De tillskapade målpunkterna i området gör även området mer tillgängligt för fler människor. De funktioner som planen medger kan komma att locka besökare till området från stadsdelar i hela västerort, vilket kan bidra till att minska segregationen i den här delen av Stockholm.

God offentlig miljö

Förslaget innebär ett tillskapande av flera nya funktioner som bidrar till en bättre offentlig miljö. Nya parker tillskapas och kopplingar stärks till de befintliga grönområdena utanför området. Stranden och Bällstavikens vatten tillgängliggörs i och med den nya strandparken. Nya offentliga verksamheter planeras, så som ett kulturhus och en förskola. Aktivitetsparken har som målpunkt potential att locka till sig besökare från närliggande stadsdelar och därmed stärka sambanden i staden.

En klimatsmart och tålig stad

Förslaget innebär en tätare bebyggelsestruktur med ett utbyggt cykel- och gatunät. Majoriteten av parkeringen planeras ske under mark, vilket ger mer yta till andra funktioner. De nya grönområdena förväntas ge positiva effekter sett till rekreation, buller samt till fördröjning och rening av dagvatten.

Den planerade bebyggelsens närhet till vatten gör att risken för skador vid översvämning ökar. Risken för översvämning måste hanteras för såväl befintlig som ny bebyggelse. Detta kan minimeras med byggtekniska lösningar.

FÖRDJUPNING AV HÅLLBARHETSASPEKTER

Barn och unga

Ulvsunda industriområde har få målpunkter för barn och unga idag. Stora delar av området är otillgängliga och olämpliga för barn att vistas vid på grund av trafiksituationen och de verksamheter som finns i området.

Planförslaget innebär nya målpunkter för barn och unga i form av grönområden och det nya idrottsområdet, vilket ligger i linjer med de åsikter som framkommit i dialogerna med barn och unga. Att förskolegården samnyttjar ytan med en bostadsgård medför utmaningar som behöver tas hänsyn till i kommande skeden.

Trygghet

Trygghetsmätningar utförda i området visar att Ulvsunda industriområde idag är mer otryggt än stadsgenomsnittet inom 12 av 33 mätvärden. Majoriteten av dessa berör utsatthet- och oro för brott i form av våld, hot, eller annat. Planområdet har idag en rad faktorer som kan tänkas bidra till otryggheten så som dålig belysning, mörka baksidor, skymmande staket och lågt befolkade gaturum nattetid.

En förväntad effekt av förslaget är att området blir mer funktionsblandat och att befolkningen av offentliga rum, gator och stråk ökar, vilket får positiva effekter på den upplevda tryggheten. Tydligare stråk och bättre siktlinjer förväntas också ge positiva effekter på tryggheten.

Jämställdhet

Området består idag i högre utsträckning än stadens genomsnitt av mansdominerade yrken i form av byggverksamhet, tillverkning och handel. Trygghetsmätningarna visar på bristande trygghet och kvinnorna som deltagit i undersökningen för Johannesfred upplever idag en större otrygghet än männen.

Förslaget innebär en ökad trygghet i området, vilket får positiva effekter på jämställdheten. En större variation av arbetsplatser ger fler arbetsmöjligheter för kvinnor i området.

Tillgänglighet

Orienterbarheten på fastigheten idag är dålig på grund av stora öppna parkerings- och logistiktor. Likaså är tillgängligheten för funktionsnedsatta, till delar av bebyggelsen med innehåll som vänder sig mot allmänheten, bristfällig. Inom fastigheten finns trafikmiljöer, slänter och trappor som är svårforcerade för människor med funktionsnedsättning.

Planförslaget uppfyller stadens krav på god tillgänglighet gällande gators lutningar och sektioner vilket bidrar till att alla boende och besökare kan ta del av områdets funktioner och offentliga miljöer. Kvartersstrukturens utformning bidrar till orienterbarhet och möjligheten att göra olika vägval samt till genhet mellan olika delar av området.

Dialoger

Dialoger har utförts inom denna SVA. Totalt har över 200 boende och verksamma i områdena kring detaljplaneområdet besvarat enkäter som skickats ut till boende i Mariehäll och Johannesfred. Utöver enkäterna har även en workshop hållits med Mariehällsskolan, där 32 elever i årskurserna 1-6 deltog. Ytterligare cirka 100 elever delade med sig av sina synpunkter via inskick från lärare. Synpunkterna i dialogerna har i denna utredning integrerats i konsekvensbedömningarna i respektive stadsbyggnadsmål/fördjupningsavsnitt.

Resultatet från dialogerna visar på att såväl barnen som de vuxna värderar och efterfrågar fler grönområden i sitt närområde, samt vill ha fler skolor och förskolor för barn i alla åldrar. De äldre barnen efterfrågade också fler målpunkter specifikt anpassade för dem.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	8
2. DE FYRA STADSBYGGNADSMÅLEN.....	12
3. NULÄGESBESKRIVNING OCH ANALYS	14
4. PLANFÖRSLAGET	20
5. PLANFÖRSLAGET OCH SOCIALT VÄRDESKAPANDE	24
5.1. En växande stad.....	25
5.2. En sammanhängande stad.....	26
5.3. God offentlig miljö	27
5.4. En klimatsmart och tålig stad.....	28
6. FÖRDJUPNING AV HÅLLBARHETSASPEKTER	30
6.1 Barn och unga.....	31
6.2 Trygghet.....	32
6.2.1 Nuläge	32
6.3 Jämställdhet	33
6.4 Tillgänglighet	35
7. DIALOGER.....	36
8. SAMMANVÄGD BEDÖMNING OCH REKOMMENDATIONER	40
9. REFERENSER	44
10. BILAGOR	45

Befintligt gång-
och cykelstråk
som ansluter till
planområdet.

Foto: Ramboll

1. INLEDNING

I detta avsnitt redovisas uppdragets bakgrund, syfte och metod. Detta följs av en beskrivning av uppdragets avgränsningar i form av sociala aspekter, geografi och tid. Avsnittet avslutas med en läshänvisning för att underlätta läsning av rapporten.

1.1 BAKGRUND

I stadens översiktsplan pekas Ulvsunda vid Bällstaviken ut som ett område med mycket stor potential för stadsutveckling. Även Bromma flygplatsområde pekas ut som ett område med mycket stor potential för stadsutveckling om flygplatsen avvecklas. I förlängningen finns därför möjligheter att stadsdelen kan fortsätta växa västerut.

Idag pågår en omvandling av stadsdelarna norr om planområdet, närmast Bällstaviken. Under de senaste 15 åren har en sådan förändring skett i Mariehäll och Sundbyberg, där merparten av den industri och de verksamheter som tidigare fanns har ersatts med stad. Denna förändring fortsätter nu söderut och det pågår idag arbete med flera detaljplaner i södra Mariehäll samt norra Ulvsunda industriområde. Södra Mariehäll och Ulvsunda industriområde avses omvandlas till tät stad med ett blandat innehåll av bostäder och verksamheter. Ny bebyggelse planeras mellan Bällstaviken och Ulvsundavägen, med uppskattningsvis 3 500 nya bostäder.

Tvärbanan utgör ett viktigt kollektivtrafikstråk i stadsdelen och dess stationer utgör noder i strukturen. Invid dessa är det viktigt att planera för attraktiva offentliga miljöer och fler parker.

Kvarteret Gjutmästaren 6-9, som ligger i närheten av Tvärbanans station Norra Ulvsunda, har efter bryggeriverksamhetens nedläggning utvecklats till en handelsplats med flera större varuhus för bland annat byggmaterial, livsmedel och möbler. Pripss stora bryggerianläggning från 1960-talet består huvudsakligen av byggnadskroppar med tre till nio våningar samt 18 våningar höga silos mot vattnet. De gamla tegelbyggnaderna

och senare tillägg inhyser verksamheter som Stockholm Vattens huvudkontor, lekland för barn samt vindtunnel i bryggeriets före detta mälteri.

För att skapa en sammanhängande och levande stadsdel, samt för att kunna hantera frågor som berör hela stadsdelen, krävs att stadsutvecklingen sker med ett tydligt helhetsperspektiv där social hållbarhet fyller en viktig funktion.

1.2 SYFTE

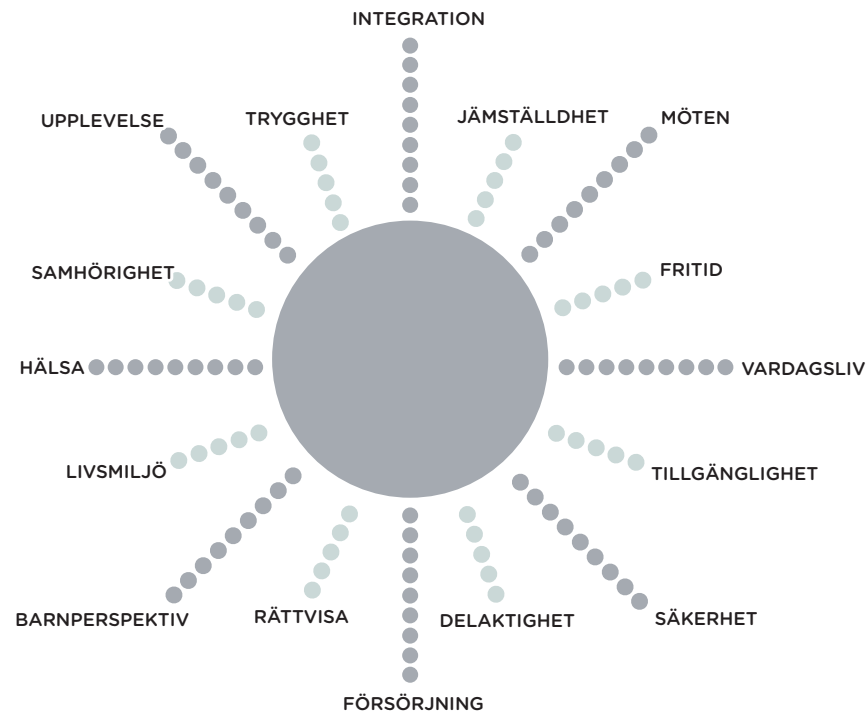
Socialt värdeskapande analys (SVA) är en analysmodell som syftar till att integrera socialt värdeskapande kontinuerligt i planprocessen. Analysen görs i tidigt skede och används fortsatt genom hela planprocessen. Syftet med denna del av SVA-processen är att utreda planen ur ett socialt hållbarhetsperspektiv, för att på så sätt säkerställa att de sociala värdena beaktas.

Lokalkännedom har tillvaratagits via dialoger med syftet att utveckla och främja befintliga värden och behov.

Målet är att skapa positiva sociala effekter som bland annat innebär att alla människor får chans att utvecklas och leva i en god livsmiljö.

1.3 METOD

Utgångspunkten för arbetet som redovisas i denna rapport har varit Stockholm stads modell för socialt värdeskapande analys (SVA). SVA är en process som ämnar att beakta den sociala hållbarheten i stadsbyggnadsprocessen hela vägen från exploateringsavtal till färdigbyggda kvarter/byggnader. Denna rapport är en del av den processen och avser att belysa, analysera och konkretisera den sociala hållbarheten i samband med detaljplanearbetet.

Figur 1. Social hållbarhet inom fysisk planering.

Utredningen har utförts i nära samarbete med stadsbyggnadskontoret, arkitekter och övriga kompetensområden. Som analysunderlag har det förslag till utformning och upplägg för kvartersstrukturer varit handlingar från Brunnberg & Forshed arkitektkontor daterade 9e januari 2019. En stor del av underlagsmaterialet är också hämtat från de olika delarna av "Förstudie för del av Ulvsunda" del 1-3 framtagna av Stockholms stadsbyggnadskontor i samarbete med Landskapslaget och Tengbom.

Som underlag för allmänhetens behov och önskemål ligger en workshop utförd med elever på Mariehällsskolan samt två digitala enkäter som har skickats till boende och skolelever i Johannesfred. En tidigare utförd dialog med boende i Mariehäll har också inkommerats i dialogmaterialet.

Ett statistiskt underlag har använts för att bedöma den sociala hållbarheten i förslaget i jämförelse med nuvarande demografiska och socioekonomiska förutsättningar i Johannesfred och Mariehäll, Bromma stadsdel och Stockholms stad i sin helhet. Detta material, inhämtat från SCB, presenteras i ett eget avsnitt men är också med som analysunderlag i respektive delkapitel.

En sammanvägd bedömning av den sociala hållbarheten av det nuvarande förslaget avslutar rapporten och där görs även medskick till fortsatt arbete.

1.2 AVGRÄNSNING

Avgränsning av sociala aspekter Social hållbarhet utgör ett paraplybegrepp som kan innefatta en stor mängd olika sociala aspekter. För att avgränsa analysen har den framtida utvecklingen av Gjutmästaren 6-9 analyserats utifrån sociala aspekter kopplade till Stockholms stads fyra stadsbyggnadsmål, och redovisas i rapporten uppdelat i:

- En växande stad
- En sammanhängande stad
- God offentlig miljö
- En klimatsmart och tålig stad

Utöver stadsbyggnadsmålen tillkommer även fördjupningar rörande aspekterna jämställdhet, trygghet, barn och ungdomar samt tillgänglighet.

Geografisk avgränsning Eftersom planen påverkar och påverkas av omkringliggande bebyggelse, har planen analyserats utifrån flera geografiska nivåer, från detaljplanenivå till en yttre geografisk nivå som anses utgöra planens influensområde.

Figur 2. Geografisk avgränsning för analysen: Gul markering visar detaljplanområdets gräns, orange den del av Ulvsunda industriområde som planeras omvandlas till stad, grå markering utgör förstudiens avgränsning och den yttersta gränsen i figuren utgör influensområdet för denna utredning.

Detaljplaneområdet för Gjutmästaren 6-9, som avgränsas av den gula markeringen i figur 2, har varit huvudfokus i det analysarbete som har utförts. Detaljplaneområdet är en del av ett större *utvecklingsområde* som illustreras med orange linje i figuren.

Nästa nivå i den geografiska avgränsningen utgörs av *förstudieområdet* och omfattar stadsdelarna Mariehäll i norr och Ulvsunda industriområde i söder. Områdets avgränsning är illustrerad med en grå linje i figur 2. Ulvsunda industriområde innefattar bostadsområdet Johannesfred i söder.

Influensområdet avgränsas av den yttersta gränsen i figur 2, och används vid den statistiska analysen av demografin i området, till exempel fördelningen av kön, ålder, antal förvärvsarbetande, men också upplåtelseformer av bostäder samt storlek på dessa.

Avgränsning i tid

Tidsperspektivet i denna rapport sträcker sig till tiden för Gjutmästaren 6-9:s planering, utveckling och den närmsta tiden efter att hela planområdet färdigställts. Det sker många andra stadsbyggnadsprojekt i närområdet men som ligger i andra faser än det Gjutmästaren 6-9 befinner sig i. Då de andra projekten har andra tidsplaner finns stora osäkerheter kring den påverkan dessa har på utvecklingsområdet i sin helhet, samt inom Gjutmästaren 6-9. Med anledning av denna osäkerhet ingår inte konsekvenserna av dessa planer i analysen i denna rapport.

Planområdets närhet till Bromma flygplats har påverkat utformningen och placeringar av kontor respektive bostäder inom planen. Analysen utgår från att Bromma flygplats är kvar. En eventuell framtida nedläggning av flygplatsen kan ge andra förutsättningar för den sociala hållbarheten än vad som här beskrivs och analyseras.

2. DE FYRA STADSBYGGNADSMÅLEN

I detta kapitel beskrivs de fyra stadsbyggnadsmålen i Stockholms stad. Målen beskriver vilken stadsmiljö och stadsstruktur som ska eftersträvas. Målen har en tydlig koppling till stadens vision och hållbarhetsmål och fungerar som stöd i all planering och stadsbyggande. De fyra uppsatta målen är:

- *En växande stad*
- *En sammanhängande stad*
- *God offentlig miljö*
- *En klimatsmart och tålig stad*

En växande stad

Stockholm ska vara en växande stad som genom sin attraktivitet lockar människor, företag och besökare från hela världen. En hög takt i stadsbyggandet ska säkerställa bostäder och samhällsfunktioner för alla. God tillgänglighet ska ge människor och företag goda förutsättningar att utvecklas.

En sammanhängande stad

Stockholm ska vara en sammanhängande stad, där det är naturligt att röra sig mellan olika stadsdelar och besöka nya platser. Människor med olika bakgrund ska kunna mötas i vardagen och stadens många stadsmiljöer med sina olika kvaliteter ska vara tillgängliga för alla invånare.

God offentlig miljö

Stockholm ska ha en mångfald av identitetsstarka stadsdelar med levande centrum. Stadens alla delar ska erbjuda en bra livsmiljö med god tillgång till stadskvaliteter och välgestaltade och trygga offentliga miljöer som inbjuder till delaktighet och lokalt engagemang.

En klimatsmart och tålig stad

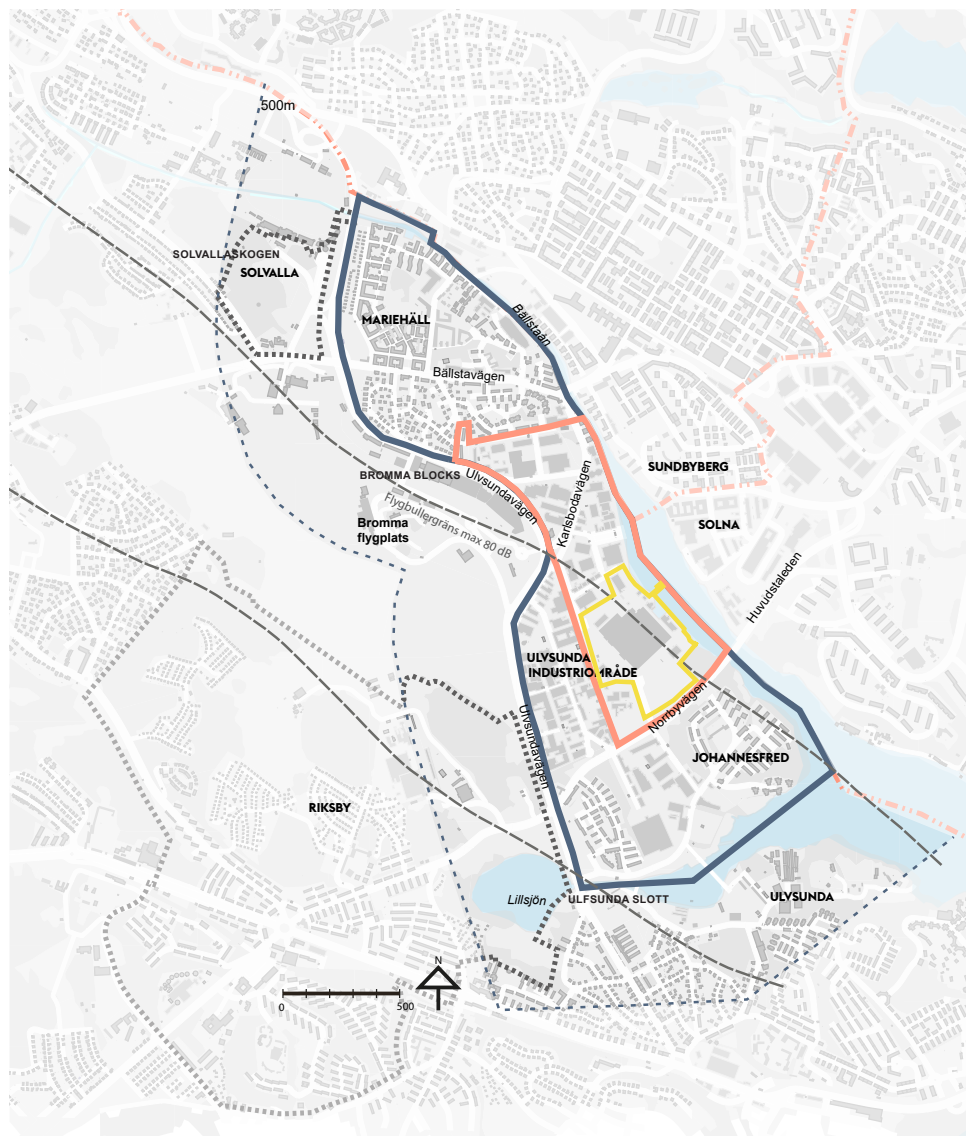
Stockholm ska vara en klimatsmart stad, där effektiv markanvändning och transporteffektiv stadsstruktur bidrar till ökad tillgänglighet, minskad klimatpåverkan och begränsad resursförbrukning. Stadsstrukturen och de tekniska systemen ska vara välfungerande och tåliga så att staden kan möta klimatförändringar och andra påfrestningar.

3. NULÄGESBESKRIVNING OCH ANALYS

I detta avsnitt presenteras en nulägesbeskrivning för planområdet med omnejd följt av en analys av nuläget med utgångspunkt i de fyra stadsbyggnadsmålen. Nulägesbeskrivningen inkluderar följande aspekter:

- *Markanvändning*
- *Befolkning*
- *Innehåll och funktioner*
- *Målpunkter*
- *Gator och stråk*
- *Barriärer*
- *Sociotopytor*
- *Parker och gröna promenader*
- *Lekparker*
- *Ekosystemtjänster*

Figur 3. Områdets läge i staden. Källa: Stockholms stad, Landskapslaget.

Planområdet ligger inom Ulvsunda industriområde, som tillhör stadsdelensområdet Bromma i västra Stockholm. Ulvsunda industriområde innefattar utöver planområdet även Johannesfred, söder om planområdet. Norr om Ulvsunda industriområde ligger Mariehäll som är en egen stadsdel.

Ulvsunda industriområde har byggts ut i olika omgångar under 1900-talet och har en skiftande industribebyggelse med inslag av handel.

Mariehäll, norr om Ulvsunda industriområde, har genomgått en omvandling från industribebyggelse till bostadsbebyggelse under de senaste åren, bland annat med området Annedal. I norra delen av Ulvsunda industriområde pågår planering för en omvandling till tät blandstad närmast Bällstaviken. Utifrån Ulvsunda industriområdes strategiska läge och målsättningarna i Stockholms stads översiktsplan eftersträvas innerstadstäthet i den planerade bebyggelsen.

3.1 MARKANVÄNDNING

Fastigheterna Gjutmästaren 6 och 9 är industrifastigheter. Här finns idag en stor variation av handel, tillverkning och kulturverksamheter. Skalan på verksamheterna varierar. Här finns storskalig

byggvaruhandel men också småskalig tillverkningsindustri under samma tak.

I och med att planområdet är planlagt som industri finns här inga bostäder. Närheten till Bromma flygplats gör att det finns begränsningar kring hur området kan användas. Flygbuller omöjliggör bostäder inom vissa delar av planområdet.

3.2 BEFOLKNING

Som nämnts ovan finns det inga bostäder inom planområdet. Befolkningssammansättningen har istället studerats för hela stadsdelen Ulvsunda industriområde, där planområdet ingår, samt för intilliggande Mariehäll.

Ulvsunda industriområdes befolkningsammansättning är lik Stockholms kommun som helhet och har en relativt hög andel invånare i åldrarna 25 - 44 år, samtidigt som andelen barn är låg. Mariehäll utmärker sig däremot med att ha en hög andel barn och unga vuxna samt en lägre andel äldre befolkning än snittet i staden.

I Ulvsunda industriområde finns en hög andel ensamboende utan barn och en låg andel sammanboende med barn. I Mariehäll är andelen sammanboende hushåll med barn hög. Något som utmärker

Mariehäll och Ulvsunda industriområde är att en låg andel av befolkningen är födda utanför Europa jämfört med Stockholms kommun som helhet.

I Mariehäll och Ulvsunda industriområde finns ett fåtal enfamiljshus och i Mariehäll är andelen hyresrätter låg. I båda områdena är andelen bostadsrätter således hög.

I Mariehäll finns en överrepresentation av stora lägenheter (3 rum och kök eller mer) vilket ligger i linje med att det finns många barnfamiljer i området. I Ulvsunda industriområde finns det tvärtom en stor överrepresentation av mindre lägenheter (2 rum och kök eller mindre) vilket också ligger i linje med den demografiska profilen.

Sysselsättningsgraden är hög både i Mariehäll och Ulvsunda, relativt Stockholms kommun som helhet.

3.3 INNEHÅLL OCH FUNKTIONER

Det finns verksamheter inom handel, lättare industri, kontor, restauranger, lagerlokaler, hostel och bagerier. Vidare finns även flertalet kulturverksamheter inom planområdet. Arbetsplatserna i Mariehäll finns i stor utsträckning inom

byggverksamhet, handel och utbildning. Arbetsplatserna i Ulvsunda industriområde är i stor utsträckning inom handel, byggverksamhet, tillverkning och rekreation.

3.4 MÅLPUNKTER

De målpunkter som finns är främst försäljning i form av storhandelsenheter och några mindre målpunkter för nöje.

Ett större kommersiellt centrum finns i Bromma Blocks med flera stora mat- och sportaffärer samt ett köpcentrum för detaljhandel. På Bromma Blocks planeras även för att bygga ut med bland annat fler mataffärer och en biograf. I förstudieområdet saknas i stor utsträckning samhällsservice i form av kultur, skolor, idrott, vårdcentraler bibliotek etc.

Även utanför utvecklingsområdet finns tillgång till god kommersiell service, till exempel i Sundbyberg centrum, cirka 2 km norr om planområdet.

3.5 GATOR OCH STRÅK

Kollektivtrafik

Planområdet är välförsörjt med kollektivtrafik. Tvärbanans hållplatser Norra Ulvsunda och Karlsbodavägen ansluter direkt till planområdet. Utbyggnaden av Tvärbanan till Kista medför att områdets kommunikationer till andra delar av staden stärks ytterligare.

Solna Strand är närmsta tunnelbanestation och finns på andra sidan Huvudsta bro. I Sundbyberg centrum, som ligger cirka 1,8 kilometer norr om planområdet, finns det såväl Tvärbana, tunnelbana som pendeltåg. Utöver detta går finns det ett flertal busslinjer genom området med anslutning till bland annat Alvik, Bromma flygplats, Spånga station och Danderyd sjukhus.

Gång- och cykeltrafik

Det finns en cykelbana som sträcker sig längs Tvärbanans västra sida och korsar Tvärbanan vid station Norra Ulvsunda. Cykling sker i blandtrafik längs Masugnsvägen. Längs Karlsbodavägens västra sida finns en cykelbana. Många av gatorna i området är anpassade till områdets utpekade användning, industriverksamhet, och är därför dåligt anpassade för gång- och cykeltrafik. Utanför förstudieområdet längs Ulvsundavägen går det ett regionalt cykelstråk.

Över Ulvsundavägen och Tvärbanan är kopplingarna begränsade, men det planeras för en ny gångbro över Ulvsundavägen mot Bromma Blocks, som kommer förbättra kopplingen för gående till köpcentret.

Biltrafik

Majoriteten av biltrafiken går på Ulvsundavägen, Norrbyvägen samt Karlsbodavägen. Enligt en mätning av trafikflöden utförd 2016 är antalet fordon/dygn på Ulvsundavägen och Norrbyvägen cirka 20 000 (Förstudie del 1, Stockholm stad, 2018). I förstudien framgår det att det inom utvecklingsområdet saknas ett heltäckande gatunät, med en genomgående huvudgata samt tvärkopplingar.

Farligt gods

Ulvsundavägen är klassad som primärled för farligt gods och Norrbyvägen är klassad som sekundärled för farligt gods. De båda vägarna löper förbi och genom förstudieområdet och Norrbyvägen löper längs med utvecklingsområdets och planområdets södra gräns. I och med att Ulvsunda industriområde är aktivt finns det även en del lastbilstrafik inom området.

Figur 4. Kollektivtrafik och vägnät. Källa: Stockholms stad/
Landskapslaget

3.6 BARRIÄRER

Planområdet i sig utgör idag snarare en barriär än en integrerad del av staden. Befintliga infrastrukturbarriärer och en upplevd otillgänglighet gör att den fysiska närheten till Bällstavikens vattenrum, Solna och Sundbyberg inte upplevs idag. Både Ulvsundavägen, Karlsbodavägen och Norrbyvägen utgör barriärer och saknar tunnlar och broar. Även Tvärbanan utgör en barriär där endast tre korsningspunkter finns i närheten av Norra Ulvsunda hållplats: Två vid hållplatsplattformarna och en strax söder om hållplatsen.

Inom planområdet ligger byggnaderna som solitärer på respektive tomt och deras placering utgår från det f.d. bryggeriets funktionskrav. Byggnadernas skala, placering och orientering bidrar tillsammans med fastighetens användning till att strandområdet är svåråtkomligt och Bällstaviken är svår att upptäcka.

Mellan byggnaderna domineras landskapet framförallt av hårdgjorda ytor och stängsel. De öppna ytorna mellan volymerna används främst som upplag, körtyta och parkeringsplatser. Grönområdena utmed Bällstaviken är separerade av hårdgjorda ytor och vissa är även inhägnade vilket resulterar i en mycket bristande tillgänglighet till dessa.

3.7 SOCIOTOPYTOR

Sociotopsstandarden mätt per invånare inom hela utvecklingsområdet är god vilket beror på att området till stor del används för industri och verksamheter, och därmed har få invånare. I faktiska mått råder stor brist på sociotopytor i utvecklingsområdet.

3.8 PARKER OCH GRÖNA PROMENADER

Inom förstudieområdet råder brist på parker i södra delen av Mariehäll och i sydöstra delen av Johannesfred. Vägbarriärerna gör att målpunkter som Lillsjöparken och Förmannen inte är så tillgängliga för gående och cyklister som de hade kunnat vara. Inom förstudieområdet råder det även brist på gröna promenader.

3.9 LEKPARKER

Det finns relativt god tillgång till lekplatser både i Mariehäll och Johannesfred. I Ulvsunda industriområde finns inga lekparkar.

3.10 EKOSYSTEMTJÄNSTER

Planområdets främsta kvalitet ur ett hållbarhetsperspektiv är dess lokalisering med närhet till centrala Stockholm, samt de goda kollektivtrafikkopplingar som finns. Områdets många hårdgjorda ytor och brist på grönområden gör att det råder brist på ekosystemtjänster i form av dagvattenhantering och möjligheten för djur och växter att vistas inom samt spridas inom och genom området.

3.11 NULÄGESANALYS

Sammansättningen av olika typer av verksamheter som idag finns på platsen är en av planområdets stora kvaliteter. Det är viktigt att möjliggöra för verksamheter när staden växer och områden som Ulvsunda industriområde omvandlas.

Att planområdet i nuläget redan är välförsörjt med kollektivtrafik är en stor tillgång. Det är lätt att ta sig till och från området men att röra sig inom planområdet är svårare, inte minst för gående och cyklister. Stranden längs med Bällstaviken är en stor kvalitet och tillgång för området, som dock skulle behöva göras mer tillgänglig.

Variationen av målpunkter är begränsad men det centrala läget och befintlig bebyggelse, med stora rumsvolymer och säregen industrikaraktär, möjliggör för etablering av många olika typer av verksamheter.

Det finns i dagsläget brister i gång- och cykelnätet, vilket gör att planområdet på många sätt utgör en barriär för gående och cyklister.

I öst-västlig riktning finns det brister i gång- och cykelkopplingarna till målpunkter i angränsande områden, så som Bromma Blocks, Riksby samt Sundbyberg. I söder är det svårt för gående och cyklister att ta sig mellan Ulvsunda industriområde och Johannesfred.

En utmaning i detta och kommande planarbeten i Ulvsunda industriområde är att planera för bättre kopplingar mellan Ulvsunda industriområde och kringliggande områden/stadsdelar samt öst-västliga tvärkopplingar genom det tidigare industriområdet.

Tillsammans med förbättrade kopplingar till omgivningen och genom området är funktionsblandning och etablerande av målpunkter intressanta i ett regionalt perspektiv. De har potential att bidra positivt till interaktion och samspel mellan människor i närområdet och från olika delar av staden.

Med hänsyn till området centrala läge i staden och att det är välförsörjt med kollektivtrafik bör marken utnyttjas effektivt. En ny stadsdel här, med en blandning av bostäder och verksamheter, har goda möjligheter att utformas för ett minimerat bilberoende och en hög andel resande med kollektivtrafik.

Sett till hållbarhet, motståndskraft, dagvattenhantering, lokalklimat och spridningskorridorer för djur och växter är bristen på grönområden/grönytor något som måste åtgärdas i kommande planering. Särskilt viktigt är att ta hänsyn till att Bällstaviken är ett mycket förorenat vattendrag.

Eftersom utvecklingsområdet och planområdet är ett industriområde saknas offentliga platser och grönytor nästan helt. Inom planområdet finns flera platser med växtlighet som är privata. Detta finns bland annat vid Stockholm vattens kontorsbyggnad i söder, där en befintlig yta med växtlighet vid vattnet är avgränsat med stängsel och därmed otillgängligt för allmänheten. I den framtida utvecklingen av planområdet och stadsdelen som helhet är det av stor vikt att komplettera med mer grönska i utvecklingsplanerna, och tillgängliggöra dessa ytor för allmänheten.

Planområdet saknar också permanenta boendemöjligheter men med angränsande områden som en referens för stadsdelen som helhet blir det tydligt att det finns en brist på hyresrätter samt ett dåligt utbud av lägenheter i varierande storlek. I kommande planarbeten bör detta tas i beaktande. Något som skulle kunna bidra till en mer diversifierad befolkningsammansättning.

Monofunktionalitet
dominerar plan-
området idag.

Foto: Ramboll

4. PLANFÖRSLAGET

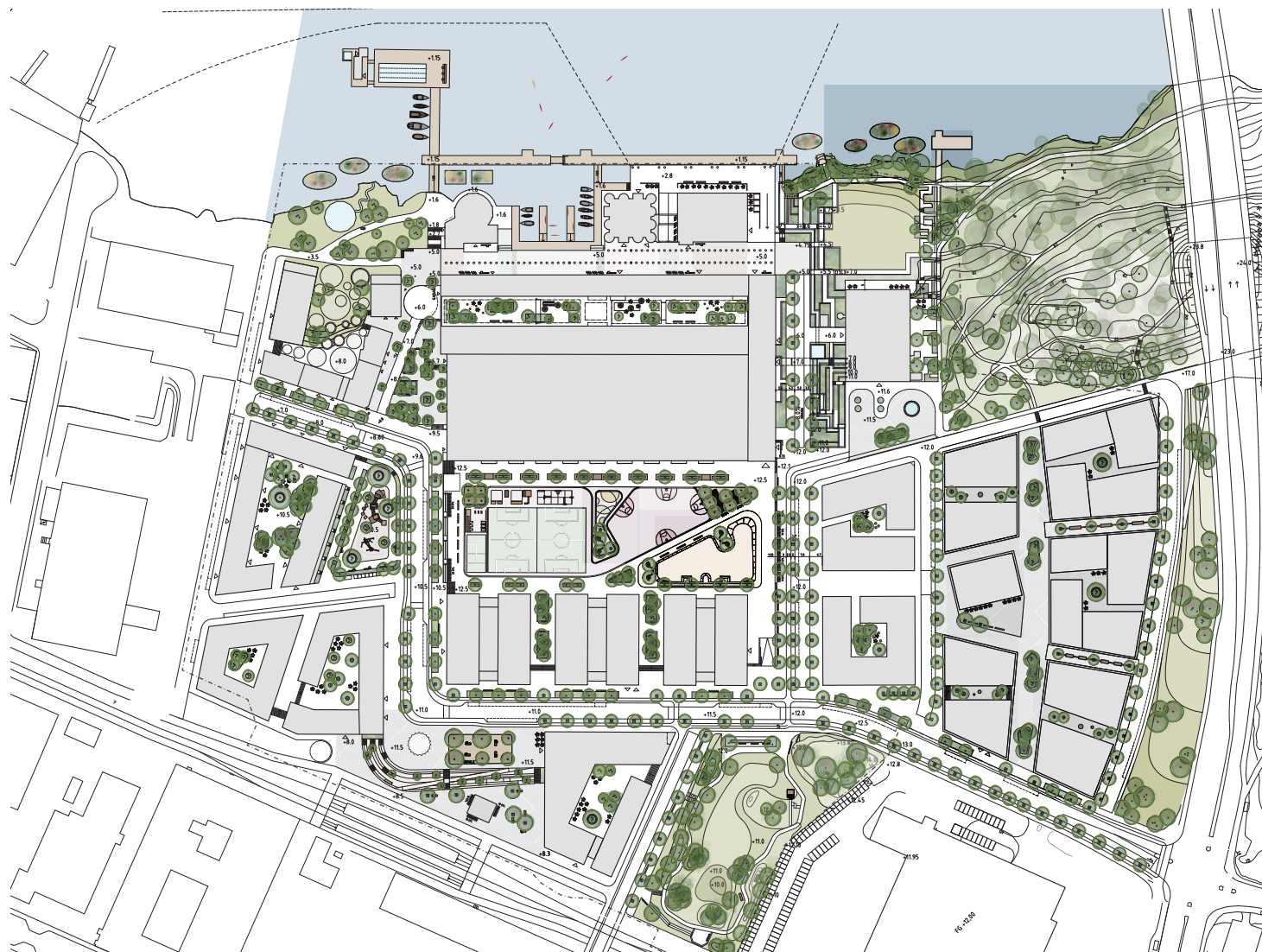
I detta avsnitt redovisas de huvudsakliga dragen av det planförslag som har tagits fram. Syftet med detaljplanen för Gjutmästaren 6 och 9 är att i enlighet med översiktsplanen omvandla denna del av Ulvsunda industriområde till en blandad stadsbebyggelse med nya bostäder, verksamheter, service, gator, parker, kultur och idrottsytor samt att säkerställa funktioner som skola och förskolor.

Industriområdet bör enligt översiktsplanen för Stockholms stad även i framtiden ge plats för små och medelstora tillverkande företag som inte är störande. Här finns möjligheter för företag med hög innovationsgrad vilket kan bidra till ökad service till verksamheter och omgivande stadsbygd.

Ulvsunda industriområde ska utvecklas med ny, tät stadsbebyggelse. Området är ett av Stockholms stora stadsutvecklingsområden och ingår i ett större omvandlingsområde runt Bällstaviken i Stockholm, Solna och Sundbyberg. Den nu aktuella, första etappen av Bällsta Hamns detaljplan, Gjutmästaren 6 och 9, syftar till att utveckla platsen utgående från dess specifika förutsättningar till en central mötesplats i området för idrott och kultur med flera nya kvarter för kontor, hotell och bostäder. För Gjutmästaren 6 och 9 planeras det huvudsakligen för följande:

- Bostäder (41 000 m² BTA)
- Kontor (100 000 m² BTA)
- Hotell (46 000 m² BTA)
- Kultur (6 500 m² BTA)
- Idrott (16 500 m² BTA)
- Övriga lokaler (7 000 m² BTA)

Figur 5. Situationsplan 2019-05-14. Källa: Brunnberg & Forshed.

Målsättningen är att omvandla detta hårdgjorda industriområde till ett attraktivt blandstadsområde med god tillgång till kvalitativa gröna ytor med både rekreativa och ekologiska funktioner både på så väl kvartersmark som på allmän platsmark. Detaljplanen föreslår därför nya ekosystemtjänster för att uppnå en ekologiskt och socialt hållbar stadsdel. Förutom tillkommande bebyggelse med nya lokala parker och torg samt gröna stadsgator föreslås även en ny sammanhängande strandpark längs med Bällstaviken. Strukturen för planområdet kan delas in i fyra delområden:

Delområde 1

Huvuddelen av den befintliga bebyggelsen bevaras, bl.a. Pripps gamla bryggeribyggnad med silosarna. Lågdelen överliggande del ovan mark samt de senare tillkomna skyddstaken mot norr rivs varefter lågdelen ersätts med en allaktivitetspark, som kompletterar idrottslokalerna i högdelen och Tapphallen.

Bebyggelsens silhuett mot öster/Bällstaviken bibehålls intakt, då två silos, högdelen, tapphallen samt kontorets volymer bevaras. Utjämningsmagasinet, som är av senare datum föreslås rivas, men lämnas kvar som avtryck för en möjlig dagvattendamm i strandparken.

Invid huvudbyggnaden föreslås flera nya platsbildningar bl.a. vid Tapphallens norra entré mot Smältvägen (Triangelplatsen) samt mellan Tapphallen och kontorshuset (Vattenparken). Vid Bällstaviken bibehålls kajgatan, vilken föreslås vara en allmän gångkoppling mellan strandparken i planområdets norra del och en ny park öster om kontorsbyggnaden, vilken i sin tur ansluter till strandpromenaden genom Norrbyskogen.

På allmänt vattenrum föreslås en allmän strandpromenad på flytbryggor, med möjlighet till mindre rekreativa byggnader.

Delområde 2

Strukturen väster om aktivitetsparken tydliggör den tidigare bryggerianläggningens lågdelen. Tillsammans med aktivitetsparken tecknar de tre byggnaderna genom sin placering och formgivning minnet av bryggeriets lagerdel. Bryggeriets befintliga garage behålls och dess bjälklag utgör grunden för aktivitetsparken.

Planformen hos de nya kvarteren följer det ursprungliga strikt ortogonala planmönstret från den ursprungliga strukturen och skapar tydliga släpp mellan byggnaderna samt siktlinjer genom

bebyggelsen mot den öppna aktivitetsparken. Avsikten är att dessa byggnader ska få en struktur och funktion som öppnar upp sig mot aktivitetsparken, vilken utgör hela idrottsanläggningens yttre nav.

En lugn fornminneslund tillskapas kring planområdets enda kvarvarande forn lämning söder om hotellet, vilket utgör en fond mot parken. Mellan hotellet och fornminneslundens föreslås en ny gata mot den redan planlagda överfarten vid tvärbanan. Vid Norra Ulvsunda hållplats, som utgör en viktig entré till hela Bällsta hamnområdet, föreslås ett nytt torg.

Delområde 3

Strukturen i områdets sydöstra del avgränsar hela området mot Huvudstaleden. Den nya bebyggelsen placeras i huvudsak på de befintliga, hårdgjorda parkeringsytorna mellan det ursprungliga höglagret och Huvudstaleden.

I området närmast det befintliga kontorshuset är strukturen vriden för att möjliggöra en framtida gång- och cykelkoppling från Johannesfred mot Pripps med en fortsatt visuell koppling över aktivitetsparken norrut. Vid Bryggerivägens infart till Pripps huvudentré, framför det planerade hotellet, föreslås en liten platsbildning.

Delområde 4

Planstrukturens norra del, som innehåller två hotell-, ett kontors- och ett bostadskvarter, möter bryggeriet en triangelformad platsbildning ner mot Bällstaviken. Hotellkvarterens skala och struktur med bebyggelse runt en gård är anpassad för att möjliggöra en ändring till bostadsfunktioner i framtiden då flygbullerbegränsningen är upphävd. Kontorskvarteren medger en mer kompakt bebyggelse då de inte är planlagda med gårdsbildning.

Bostadskvarterets placering intill vattnet och strandparken gör att det behöver förhålla sig till olika typer av miljöer; stadsgata, park samt Pripps stora industrivolum i tegel. I söder, mot Smältvägen, placeras en L-formad kvartersbyggnad som förhåller sig till huvudgatan, bryggeriet och en ny platsbildning.

Även i denna del tillskapas nya offentliga platser invid aktivitetsparken. Dessa bildar en triangelformad öppen yta tillsammans med entréparken vid Tapphallen. Nere vid Strandparken tillskapas en generös, allmän yta för Strandparken.

Delområde 1 med
vy mot Prippts-
byggnaden (t.v.)

Källa: Brunnberg & Forshed

5. PLANFÖRSLAGET OCH SOCIALT VÄRDESKAPANDE

Detta avsnitt redovisar en beskrivning av planförslaget följt av en analys och konsekvensbedömning av planen, där för- och nackdelar med planförslaget presenteras. Avsnittet är uppdelat i Stockholms stads fyra stadsbyggnadsmål.

5.1. EN VÄXANDE STAD

Planförslaget

Planförslaget möjliggör för fler funktioner än i dagsläget. Det inryms bostäder, hotell, idrott, kultur, kontor, skola och förskola. Många av de funktioner som tillkommer saknas helt eller delvis inom planområdet idag.

Planförslaget tar till vara på flera av Stockholms kvaliteter så som närhet till vatten samt goda förbindelser och tillgängliggör flera av dessa. Förslaget innebär att en tät attraktiv stadsmiljö kan tillskapas och möjliggör ett tillskott av bostäder, något som är viktigt för såväl närområdet som Stockholm i stort.

Förslaget tillgängliggör vattenrummet för allmänheten och bidrar genom strandparken till möjligheten att i framtiden promenera längs den västra sidan av Bällstaviken, vilket inte är möjligt idag.

Konsekvenser av planförslaget
I relation till stadsbyggnadsmålet *En växande stad* innebär förslaget ett tillskott av funktioner som i dagsläget saknas i planområdet. Det adderas ett tillskott av bostäder vilket är viktigt, både för Stockholm som växande stad och för planområdet i sig, då det är en del av ett stadsutvecklingsområde där ambitionen är att skapa en tät, blandad och varierad stadsdel. Ett tillskott av bostäder innebär att fler får en möjlighet att hitta en bostad.

Planområdet ligger mellan Mariehäll och Ulvsunda industriområde, två stadsdelar med en hög andel bostadsrätter. Ett adderande av hyresrätter skulle vara ett positivt tillskott i Mariehäll. Det finns en överrepresentation av stora lägenheter och i Ulvsunda industriområde en överrepresentation av mindre lägenheter. I det aktuella planområdet vore det positivt med en större variation i lägenhetsstorlekar jämfört med Mariehäll och Ulvsunda industriområde. En större variation av lägenhetsstorlekar innebär att stadsdelarna Mariehäll och Ulvsunda industriområde får förutsättningar för en mer varierad befolkningssammansättning.

En konsekvens av flygbullret från Bromma flygplats är att det inte går att bygga bostäder inom en stor del av planområdet. Å andra sidan innebär det att andra funktioner kan ta plats. Funktioner som är viktiga för att på sikt kunna åstadkomma en välfungerande stadsdel. Flera av de planerade funktionerna inom det planerad idrotts- och kulturcentrumet har potential att utgöra regionala målpunkter vilket skulle bidra positivt till integration mellan olika stadsdelar i västerort.

En omvandling av Ulvsunda industriområde från en industristadsdel till en stadsdel med ett blandat innehåll av bostäder och verksamheter innebär att befintliga verksamheter inom industri, tillverkning och storhandel, som ej är förenliga med bostäder, måste flytta. Möjligheterna att hitta lokaler för aktörer inom småskalig industri, tillverkning, lager och logistik minskar i stadsdelen och i Stockholm i och med den förädling som planförslaget innebär. Antalet arbetsplatser inom planområdet kommer att öka med de nya kontor och hotell som planeras. I Ulvsunda industriområde, i zonen närmast Bromma Flygplats finns möjligheten att bedriva industriverksamhet kvar. Sam-

mantaget skapas genom planen möjligheter till en större blandning av verksamheter inom Ulvsunda industriområde jämfört med idag.

Förslaget möjliggör för en förskola vilket är positivt då de framtida boende i planområdet inte belastar de befintliga förskolorna i närområdet.

Detaljplanen ställer krav på centrumändamål i gatuplan i byggnader angränsande lokala huvudgator. Detta medför positiva konsekvenser för den sociala hållbarheten då gaturummet blir levande och en potentiell mötesplats såväl för de framtida boende inom planområdet som för de som kommer att jobba och vistas i där. I och med det öppnas planområdet upp även för människor som bor och vistas utanför planområdet.

5.2. EN SAMMANHÄNGANDE STAD

Planförslaget

Förslaget innebär ett tydligt definierat gatunät och tydliga kvarter. Gatorna anpassas till blandtrafik och det tillkommer en tydligt definierad huvudgata planerad att förlängas norrut.

Vidare innebär föreslagen strandpark längs Bällstavikens västra strand att det utvecklas en sammanhängande strandpromenad och att vattenrummet kan utnyttjas till rekreation.

Det tillskapas även genare och säkrare kopplingar till kollektivtrafik, inte minst till tvärbananestationen Norra Ulvsundas hållplats har en central position i strukturen genom placeringen invid ett stort torg där stadsdelens framtida huvudgata passerar.

Förslaget möjliggör bland annat arbetsplatser, kulturverksamheter och rekreationsmöjligheter vilket öppnar upp för att fler ska besöka Ulvsunda industriområde.

Planförslaget möjliggör för fler tydliga entréer in i planområdet. Bland annat tillskapas en tydlig gatustruktur med kopplingar till omkringliggande bostadsområden. Ett torg i nära anslutning till Kistagrenens nya station skapas.

Konsekvenser av förslaget

Flertalet av nulägets problem ur perspektivet *En sammanhängande stad* löses i och med planförslaget. Många av nulägets barriärskapande effekter minskas till följd av tillkommande stråk och hopkoppling av existerande stråk.

I de dialoger som utförts framgår det att boende i området upplever en avsaknad av kopplingar inom stadsdelen och till andra stadsdelar (se kapitel 7). En femtedel av de tillfrågade vill se fler och bättre gång- och cykelvägar.

Flera industriverksamheter försvinner från området vilket förbättrar trafiksäkerheten inom och utanför planområdet då den tunga trafiken minskar.

Strandpromenaden är i dagsläget bristfällig längs hela Ulvsunda industriområde samtidigt som närheten till vattnet är en av områdets stora kvaliteter. Genom en

tillgänglig strandpromenad för gående och cyklister skapas tydliga och barriärfria kopplingar mellan områden i norr och söder.

Planområdet blir mer tillgängligt för fler människor i och med fler och tydligare kopplingar både inom området och till angränsande området.

Förslaget innebär att nya målpunkter tillskapas, bland annat genom en upprustning av strandpromenaden samt genom de ytor för kultur, idrott och handel som tillkommer.

Tydliga stråk skapas till och från samt inom Gjutmästaren 6 och 9 för fotgängare, cyklister, bil- och kollektivtrafik. Detta får positiva effekter på planområdet som blir mer tillgängligt i staden som helhet. Gena stråk, tydliga platsbildningar och mycket rörelse under stora delar av dygnet gynnar den upplevda tryggheten.

5.3. GOD OFFENTLIG MILJÖ

Planförslaget

Förslaget innebär tillskapande av ett antal funktioner som på olika sätt bidrar till goda offentliga miljöer. Bland annat skapas nya gröna rum inom planområdet, genom att befintliga grönområden görs offentliga och tillgängliggörs. Detaljplanen möjliggör även för tydliga kopplingar till vattnet och flertalet rekreativa stråk tillförs.

Inom området planeras för ett kulturhus och en förskola. Området får ett tydligt fokus på kultur- och idrottsliv med både inomhus- och utomhusaktiviteter. Principen för området kommer att vara blandstad med lokaler i bottenvåning och hotell, kontor eller bostäder ovan dessa. Nya kopplingar görs för bil-, gång- och cykeltrafik. För gång- och cykeltrafikanter tillskapas nya kopplingar mellan planområdet och närliggande områden.

Konsekvenser av förslaget
Detaljplanen kommer att medföra förbättringar utifrån stadens vision om goda offentliga miljöer i nya stadsdelar. Många stadsdelar idag kompletteras med, och domineras av, bostäder, men saknar andra funktioner för att kunna erbjuda en god livsmiljö. För Gjutmästaren planeras det huvudsakligen för centrumändamål, kultur och idrott, hotell, kontor och skola då bostäder inte kan uppföras inom stora delar av planområdet på grund av närheten till Bromma flygplats. I stadsutvecklingsområdet Bällsta Hamn kommer miljön vid före detta Pripps bryggeri och funktionerna här att vara såväl lokala som regionala målpunkter som bidrar till en levande och attraktiv offentlig miljö med besökare från hela staden.

Med en blandning av bostadstyper, lägenhetstyper och upplåtelseformer ges människor med olika socioekonomiska förutsättningar en möjlighet att bosätta sig i stadsdelen, vilket är en förutsättning för en levande stadsmiljö, dvs. att människor med olika bakgrund möts till vardags. Gjutmästaren kan ses som ett komplement till närliggande stadsdelar som Mariehäll och Johannesfred som idag domineras av bostäder.

Det är positivt att planen medför grundläggande stadskvaliteter som samhällsservice, kultur, arbetsplatser och lokaler för föreningsliv och verksamheter. Aktivitetsparken kommer att bli ett värdefullt tillskott och bidra till ett bra offentligt rum som binder samman närliggande stadsdelar med området.

Naturen, parkerna och de lummiga stränderna är en viktig del av stadens karaktär. Boende i såväl Mariehäll som Johannesfred angav att grönområden, parker och stråk är värdefulla inslag i deras respektive områden. Området har goda förutsättningar att ta tillvara kvaliteterna i det gröna och utveckla parker och naturområden. Planförslaget medför att man tillgängliggör två befintliga grönområden inom planområdet samt öppnar upp för ett gång- och cykelstråk utmed Bällstaviken.

Närheten och tillgängligheten till vattnet är också en värdefull resurs för planområdet. Planförslaget tillgängliggör promenadstråk längs med vattnet vilket är positivt.

En förskola tillskapas i området vilket ligger i linje med medborgarnas önskemål. Dock har flera svarande angett att det saknas möjligheter för barn och unga att gå större delen av sin skolgång inom utvecklingsområdet. I senare etapper av utvecklingen av Bällsta hamn planeras det dock för en ny grundskola (F-9) strax norr om planområdet.

Caféer, restauranger, mindre butiker och bageri kan tillskapas i bottenvåningarna vid flera av de föreslagna kvarteren. En sådan variation av funktioner och verksamheter leder till en godare offentlig miljö och innebär att området befolkas under en större del av dygnet. Detta får en positiv effekt även ur ett trygghetsperspektiv.

5.4. EN KLIMATSMART OCH TÅLIG STAD

Planförslaget

Planförslaget innebär en förtätning i ett centralt läge med god tillgång till teknisk infrastruktur, kollektivtrafik, kommersiell och offentlig service. Planförslaget innebär även att en funktionsblandad stadsdels uppförs med blandning av bostäder och verksamheter. Detta resulterar i en tätare bebyggelsestruktur med ett utbyggt infrastrukturnät för bil-, cykel- och gångtrafik. Majoriteten av parkering sker under mark i planförslaget, vilket minskar ytbehovet av parkering och frigör mer yta för andra funktioner, så som gång- och cykelnät.

Grönområden skapas inom planområdet och omkringliggande grönområden tillgängliggörs genom nya gång- och cykelkopplingar.

Konsekvenser av planförslaget

Det finns såväl positiva som negativa effekter av planförslaget utifrån Stockholms stads mål om *En klimatsmart och tålig stad*.

I samband med planförslaget skapas och tillgängliggörs grönområden vilket är positivt. Detta leder till ett ökat antal ekosystemtjänster som kan få positiv påverkan på buller, vattenavrinning samt rekreation. Grönområden tillgängliggörs tack vare förbättrade gång- och cykelkopplingar, dessa bidrar även till bättre förutsättningar för ett mer hållbart resande.

Att den planerade bebyggelsen ligger nära vatten och på låg höjd, ökar risken för skador vid översvämning. Skador på bostäder och egendom ger direkta sociala konsekvenser och därför bör man i största möjliga mån utforma byggnaderna och miljön närmast vattnet på ett sådant sätt att översvämningar undviks och att de, om de inträffar, medför så små skador som möjligt.

Inkom till Stockholms stadsbyggnadskontor - 2019-10-17, Dnr 2018-06899

Planerad byggnad
för kulturverk-
samhet
Källa: Brunnberg & Forshed

6. FÖRDJUPNING AV HÅLLBARHETSASPEKTER

För att fånga upp och fördjupa de konsekvenser som påverkar en del grupper i samhället görs under detta kapitel en fördjupning av aspekterna:

- *Barn och unga*
- *Jämställdhet*
- *Trygghet*
- *Tillgänglighet*

6.1 BARN OCH UNGA

För att kunna kartlägga barnperspektivet och barnens perspektiv i ett nytt stadsutvecklingsprojekt är det viktigt att det en del av planprocessen redan från start. Staden använder sig av integrerande barnkonsekvensanalyser när det kommer till områden där barns intressen ska tas i beaktande, bland annat barns boende, hälsa och framtid.

Inom ramen för detta projekt har ingen heltäckande barnkonsekvensanalys tagits fram, däremot har dialoger med barn och unga från skolverksamheter i Mariehäll och Johannesfred genomförts. För Mariehällsskolan hölls en workshop med elever från skolans elevråd och till skolor i Johannesfred skickades en digital enkät med frågor ut.

Barnperspektiv är när vuxna ser barnet, strävar efter att förstå det och vidtar åtgärder som de bedömer vara till barnets bästa. Barnperspektivet kan inrymma barnets perspektiv men behöver inte göra det.

Barnets perspektiv speglar en utsaga från ett barn. För att kunna uttala sig om barnets perspektiv krävs att barnet själv har fått säga sin mening.

6.1.6 Nuläge

Ullsunda industriområde har få målpunkter för barn och unga idag. Leos lekland är den huvudsakliga mötesplatsen anpassat för yngre barn. Då stora delar av området idag består av verksamheter är flera platser otillgängliga och olämpliga för barn och unga att vistas vid.

6.1.9 Förslaget - Barn och unga
Planförslaget medför ett idrottsområde med aktivitetspark och idrottshallar med tillhörande omklädningsrum. En förskola föreslås placeras i bottenvåningarna av ett av flerbostadshusen i planens norra delar. Nya grönområden planeras utvecklas, dock ej specifikt anpassat till barn och unga.

Utformningen av den planerade förskolegården, och dess innehåll, är inte fastställt i detta skede.

6.1.7 Konsekvenser av förslaget
De övergripande konsekvenserna och effekterna för barn och unga av planförslaget utgår från ett antal tematiska områden.

Trafiksäkerhet och rörelsefrihet

Att gång- och cykelnätet stärks i planen är positivt för barn och ungas rörelsefrihet. Planområdet blir även mer tillgängligt för barn i och med att den tunga

trafiken i området minskar till följd av att området inte längre kommer bestå av så stor andel industriverksamhet.

Det är viktigt att gång- och cykelbanor utformas på ett trafiksäkert sätt i kommande planskeden. För att skapa gång och cykelbanor som är trafiksäkra för barn är det viktigt att dessa är separerade från biltrafiknätet, tydligt markerade och väl belysta. Det är även viktigt att hastighetsäkra biltrafikens till 30 km/h där barn kommer i kontakt med biltrafik, det vill säga där de måste korsa körbanan.

Lek och utemiljöer

Planförslaget tillgängliggör grönområden och skapar en ny målpunkt för barn och unga i och med idrottsområdet. Detta ligger i linje med de åsikter som framkom under dialogen med barn och unga. Barn och unga saknar parker och grönområden i Mariehäll men också idrotts- och aktivitetsparker.

I förslaget tillkommer en stor lekpark i planområdets norra del. Den nya lekparken blir en målpunkt och en viktig funktion för de yngre barnen i området.

Dialogen gav även barn och unga möjligheten att göra inspel i vad detta idrottsområde bör innehålla. Förslagen som lyftes av barnen finns sammanställda i bilaga 3.

Bostadsgårdar

De bostadsgårdar som planeras inom planen har ej detaljstuderats i detta skede. En utav bostadsgårdarna kommer dock att dela på utrymme med en förskolegård. Det är viktigt att denna gemensamma gård planeras med en tydlig gräns för vad som är privat och allmänt.

Trygghet

Den upplevda tryggheten inom planområdet kommer att höjas i samband med planförslaget, även för barn och unga. Det finns dock ett antal medskick till kommande planskeden för att säkerställa en trygg miljö för barn och unga, som presenteras under rekommendationer.

Friyta

Det planeras för en förskoleverksamhet inom planområdet vilken uppnår utbildningsförvaltningens riktlinjer om friyta per barn. Det medför dock vissa utmaningar i och med att förskolegården är en del av en bostadsgård vilket man behöver ta hänsyn till i kommande planskeden.

6.2 TRYGGHET

6.2.1 Nuläge

Sedan 2008 utför Socialförvaltningen inom Stockholms stad var tredje år trygghetsmätningar på stadsdelsnivå. Under våren 2017 genomfördes trygghetsmätningen för fjärde gången (se bilaga 1). Mätningen gjordes för ett urval om 250 personer inom Ulvsunda industriområde. Totalt svarade 133 personer på enkäten vilket ger en svarsfrekvens om 53,4 procent.

Ulvsunda industriområde har från år 2014 till 2017 fått försämringar utifrån ett trygghetsperspektiv för 20 av 33 aspekter. 4 av 33 aspekter är oförändrade medan 9 av 33 aspekter haft en positiv utveckling jämfört med tidigare undersökning. Den största förändringen består av en förhöjd känsla av upplevd otrygghet i hemmet samt till och från sitt bostadsområde.

Ulvsunda industriområde ligger över stadsdelsgenomsnittet för 12 av 33 trygghetsfaktorer, det vill säga är mer otryggt än genomsnittet inom dessa. Majoriteten av dessa handlar om att ha utsatts för - eller oro att bli utsatt för - våld, hot eller annat.

Ett komplement till trygghetsundersökningen gjordes inom arbetet med denna SVA, genom en digital enkät-

undersökning med 123 boende i Johannesfred. De svarande fick beskriva hur tryggt deras närområde upplevs på en skala från 1-5 (se figur 16).

Resultatet från undersökningen visar att en majoritet av de boende i Johannesfred svarade 4 eller mer i undersökningen, vilket visar att de flesta boende känner sig trygga i sin stadsdel.

Av 123 svarande har 1 av 3 angett brister i belysning i Johannesfred (och Ulvsunda industriområde). Det handlar framförallt om bristande belysning på gång- och cykelvägar samt vid viktiga målpunkter inom kollektivtrafiken som exempelvis hållplatser och stationslägen.

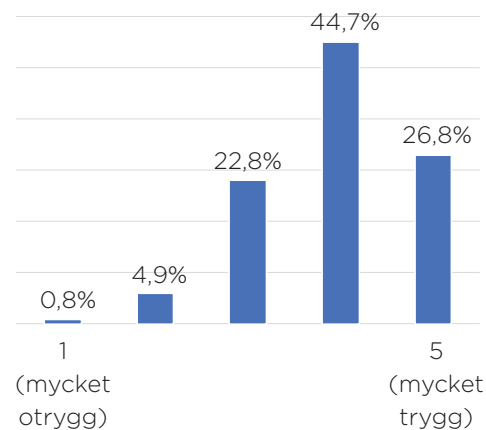
De flesta svarande angav att de känner sig mest otrygga under kvälls- och nattetid men orsakerna till den upplevda otryggheten varierar beroende på var man befinner sig. Det finns specifika målpunkter där känslan av upplevd otrygghet är påtaglig bland invånarna i Johannesfred, det rör sig framförallt om tvärbastationerna, industriområdet samt en restaurangverksamhet som benämns vid namnet 'Damas'.

De flesta svarande upplever en känsla av otrygghet mellan stationer inom kollektivtrafiken och deras respektive bostad. Flera nämner även strand-

promenaden och skogspartier utmed dessa som ger en känsla av upplevd otrygghet. Orsakerna till den upplevda otryggheten bottnar i en rädsla att stöta på människor man inte känner igen och som inte har ett tydligt syfte med att vistas på platsen.

6.2.2 Förslaget - Trygghet

Planförslaget innebär en funktionsblandad bebyggelse med olika typer av verksamheter och boendeformer. Utvecklingsområdet får en större variation av samhällsfunktioner och en förbättrad service i kombination med ytterligare bostäder.

Figur 6. Utdrag ur medborgardialog med boende i Johannesfred där svarande fick gradera hur trygg man känner sig i sin stadsdel på en skala 1-5.

I Gjutmästaren 6 och 9 tillkommer även funktioner som idrotts- och aktivitetsytor, kulturhus, förskola, kontor och bostäder.

6.2.3 Konsekvenser av förslaget
När planområdet får en större variation finns möjligheten att skapa platser och stråk som upplevs tryggare.

En effekt av en mer funktionsblandad stadsdel är att offentliga rum, gator och stråk befolkas på ett annat sätt än tidigare vilket är positivt. Avskilda gång- och cykelstråk samt tomma parkeringsytor under kvälls- och nattetid har planerats bort i och med förslaget vilket är positivt då sådana platser ofta förknippas med otrygghet. Ulvsunda industriområde besitter idag ett antal faktorer som kan bidra till att området upplevs otryggt som igenvuxna buskage, skymmande staket, dålig belysning, baksidor och mellanrum, platser med dålig överblick och så vidare. Planförslaget möjliggör istället för personer att se och synas, området blir mer befolkat och lättare att överblicka.

Broparken i anslutning till Huvudsta-bron är i dagsläget en kuperad park med stora höjdskillnader. Det är viktigt i den kommande planeringen av Gjutmästaren 6 och 9 att se över trygghetshöjande åtgärder i Broparken.

6.3 JÄMSTÄLLDHET

Inom Stockholms stads *Program för ett jämställt Stockholm* (Stockholms stad 2017) finns sju olika fokusområden som delvis utgår från de nationella jämställdhetspolitiska målen, samt ett kompletterande sjunde mål, framtaget av Stockholm stad.

Inom varje fokusområde finns olika inriktningar som staden har beslutat att rikta sig särskilt mot. Ett antal av dessa fokusområden och inriktningar är svårapplicerade på planeringen av den fysiska miljön. En bedömning har därför gjorts kring vilka aspekter som har relevans för fysisk planering i allmänhet, och för denna detaljplan i synnerhet. Utifrån dessa har fyra delrubriker tagits fram: Trygghet, ekonomisk jämställdhet, jämställd hälsa och jämställda dialoger.

6.3.2 Nuläge

Trygghet
Trygghet anknyter till jämställdhetsprogrammets delmål: *”Stadsmiljön är trygg. Kvinnor och flickor upplever staden som trygg och kan röra sig säkert i staden”*.

Resultatet från den trygghetsundersökning som utfördes av Stockholms stad 2017 visar att Ulvsunda industriområde presterar sämre än stadsdelsgenomsnittet inom en rad områden och att ett flertal

områden har försämrats jämfört med tidigare år. I undersökningen som utfördes av Stockholms stad gjordes ingen distinktion mellan de svarandes kön. Därför går det inte att svara på skillnaderna mellan kvinnor och mäns upplevda rädsla. Däremot kan vissa av faktorerna där stadsdelen får dåliga värden antas utgöra ett större orosmoment för kvinnor än för män. Dessa är oro för sexuella trakasserier och oro för våldtäkt i den offentliga miljön. Denna oro bedöms dock bero på fler faktorer än enbart den fysiska miljön.

I den kompletterande undersökningen för Johannesfred som gjordes inom denna utredning svarade de flesta att de känner sig otrygga nattetid, och särskilt Ulvsunda industriområde pekades ut som en otrygg plats.

I undersökningen för Johannesfred fick deltagarna välja om de ville ange sitt kön. På en 5-gradig skala var medelvärdet för upplevd trygghet 3,7 bland kvinnor, respektive 4,4 bland män, vilket visar på en klart högre upplevd trygghet bland män än kvinnor.

Ekonomisk jämställdhet
Enligt den statistiska undersökning som utfördes för stadsbyggnadsmålet *En växande stad*, utgörs de befintliga arbets-

platserna till stor del av byggverksamhet, handel och tillverkning, jämfört med Stockholm stads genomsnitt. Båda dessa utgör mansdominerade yrken.

Jämställd hälsa
Brister på kopplingar till de befintliga grönområdena i närheten av utvecklingsområdet gör att det är brist på rekreatiomsområden som går att nå till fots. Det saknas även tillgång till idrott inom utvecklingsområdet idag.

Jämställda dialoger
I dialogerna som är utförda och som hänvisas till i denna rapport har deltagarna fått uppge sitt kön, och fördelningen av män och kvinnor, respektive pojkar och flickor har noterats. I medborgardialogen som utfördes 2018 i Mariehäll deltog dubbelt så många kvinnor som män. Även i enkätundersökningen som genomfördes i Johannesfred inom denna utredning deltog fler kvinnor än män; 59 procent kvinnor och 38 procent män. I den workshop som genomfördes med skolbarn i Mariehällsskolan deltog cirka 60 procent pojkar respektive 40 procent flickor.

I workshopen som utfördes i Mariehällsskolan fanns inga större skillnader mellan pojkarna och flickornas svar på frågorna om trivselfaktor i sin stadsdel idag, samt

JÄMSTÄLLDHET RESPEKTIVE JÄMLIKHET

Det är viktigt att notera skillnaden mellan jämställdhet och jämlikhet. Medan jämlikhet handlar om alla människors lika värde oavsett exempelvis etnisk tillhörighet, sexuell läggning, funktionsvariation och kön, behandlar jämställdhet uteslutande frågor om kvinnor och män.

saknade verksamheter eller funktioner. Inte heller avseende den nya idrotts-/aktivitetsparken gick det att se några stora skillnader mellan pojkarna och flickornas svar.

De tydligaste skillnaderna mellan männens och kvinnornas svar i enkäterna som utfördes i Mariehäll var att män i högre utsträckning ser kommunikationer som den största trivselfaktorn i området idag, medan kvinnor ser grönområden, parker och stråk som den viktigaste faktorn. Kvinnor saknar också i högre utsträckning offentliga rum i sitt närområde. En annan skillnad är att kvinnor upplever en större otrygghet på befintliga gång- och cykelstråk.

I enkätundersökningen som skickades ut till boende i Johannesfred gick det inte att se någon tydlig skillnad mellan männen och kvinnornas svar, utöver skillnaden i männen och kvinnornas upplevda trygghet.

6.3.3 Förslaget - Jämställdhet

Förslaget innebär en större variation av arbetsplatser inom planområdet, området får fler samhällsfunktioner än idag och en förbättrad service, samtidigt som fler bostäder tillkommer. Tillkomsten av funktioner består av idrottshallar, kultur, en förskola, kontor och bostäder.

Förslaget innebär att grönområden skapas inom planområdet och omkringliggande grönområden tillgängliggörs genom nya gång- och cykelkopplingar, och kan nås till fots. Nya idrottsmöjligheter tillkommer inom planområdet, men det fastställs dock inte i detta skede vilken typ av idrott som kommer ingå.

I detta skede har inga dialoger utförts där deltagarna har fått se eller kommentera planförslaget. I konsekvensanalysen av jämställda dialoger jämförs istället planförslaget med de önskemål som varit specifika för respektive kön.

6.3.4 Konsekvenser av förslaget

Trygghet

Bedömningen av planens konsekvenser på tryggheten (se kapitel 6.2.3) visar på att planen ger förutsättningar för ökad

trygghet i stadsdelen, vilket är positivt även ur ett jämställdhetsperspektiv. Mer befolkade och bättre överblickbara gaturum ökar tryggheten och förbättrar ökar därmed både män och kvinnors rörelsefrihet genom planområdet, som i och med det får en minskad barriäreffekt.

Ekonomisk jämställdhet

Tillgången till en variation av både kvinnligt och manligt dominerade arbetsplatser inom ett område är en viktig aspekt inom ekonomisk jämställdhet kopplat till stadsplanering. Att förslaget innebär en större variation av arbetsplatser inom planområdet, ger en mer jämställd tillgång till arbetsplatser än vad som är fallet inom stadsdelen idag.

Att planen innebär fler samhällsfunktioner än idag inom stadsdelen samt en förbättrad service gör att det är lättare att få ett mer jämställt vardagsliv. Generellt arbetar kvinnor mer deltid än män, och tar ett större ansvar för det obetalda arbetet (Statistiska centralbyrån, 2018). Därav kan god tillgång till vardagsnära service underlätta vardagslivet och därmed leda till en mer jämställd fördelning av tid.

Fler aktiviteter för barn och unga inom stadsdelen ger också förutsättningar för en mer jämställd fördelning av tid mellan män och kvinnor som bor i och kring Ulvsunda industriområde. Detta eftersom mängden obetalt hemarbetet minskar om barnen själva kan ta sig till och från fritidsaktiviteter.

Jämställd hälsa

Att fler grönområden kan nås till fots gör dem mer tillgängliga för båda könen. För en jämställd hälsa är det viktigt att idrottsaktiviteterna som möjliggörs är av varierande typ och utgörs av aktiviteter som utövas av män och kvinnor i lika hög grad.

Att förskolegården är en del av en bostadsgård medför vissa utmaningar sett till utformningen av den. Det är viktigt att man utformar skolgården på ett sådant sätt att både flickor och pojkars rörelse och fysiska aktivitet främjas.

Jämställda dialoger

Eftersom förslaget ger fler funktioner till planområdet, en bättre framkomlighet samt ökad trygghet anses mäns och kvinnors synpunkter ha tagits hänsyn till i lika utsträckning i det framtagna förslaget.

6.4 TILLGÄNGLIGHET

För att kunna skapa en så inkluderande miljö som möjligt är det av stor vikt att tillgänglighetsfrågan tas med i ett tidigt skede. Samma sak gäller som med barn och unga: om de offentliga miljöerna är tillgängliga för personer med olika typer av funktionsnedsättning är de oftast fullt användbara för alla individer i samhället.

Tillgänglighetsaspekten i den byggda miljön omfattar personer som har nedsättning av funktion och/eller förmåga kopplad till rörelseförmåga, syn, hörsel, tal, kognitiv förmåga, allergier, inkontinens med flera. Detta ställer höga krav på utformning och tillgänglighet till olika funktioner i den byggda miljön då de olika funktionsvariationerna innefattar olika förutsättningar som kräver olika lösning.

Tillgänglighet ur ett funktionshindersperspektiv betyder att alla individer självständigt kan ta sig fram i samhället (Boverket, 2018). Det talas ofta om hinder i den byggda miljön. Viktigt att tänka på är att ett funktionshinder uppstår först i mötet med en miljö som inte är anpassad efter de förutsättningar en person med funktionsnedsättning har (Folkhälsomyndigheten, 2008). Genom att aktivt arbeta med tillgänglighetsaspekten i planeringen kan funktionshinder fö-

rebyggas eller tas bort (Myndigheten för delaktighet, 2017). Därmed är tillgängligheten i det offentliga rummet av stor vikt för att skapa en så socialt inkluderande miljö som möjligt. Brister i tillgänglighet förhindrar inte bara att alla människor har lika möjlighet att vara delaktiga i samhället utan betraktas även juridiskt som en form av diskriminering (Boverket, 2018).

6.4.1 Tillgänglighet i staden för personer med funktionsnedsättning

Tillgänglighet i den fysiska miljön innebär olika möjligheter beroende på vilken nedsättning en person har. För flera av de olika funktionsvariationerna är möjligheten att lätt orientera sig i stadsmiljön en viktig aspekt (Myndigheten för delaktighet, 2017). Orienterbarhet uppnås genom att ha exempelvis gena stråk, tydliga ledytur, skyltning, bra belysning och få nivåskillnader. Att den gestaltade miljön har samma utformningselement som övriga stadsdelar är också en viktig aspekt för att skapa igenkänning och trygghet.

6.4.2 Nuläge

I och med områdets nuvarande funktion är stora delar i dag inte anpassade för personer med olika funktionsnedsättningar. Industriområdet är relativt flackt och har därmed goda förut-

sättningar för fysisk tillgänglighet i och med få nivåskillnader. Tillgängligheten begränsas dock i stor utsträckning av de många barriärer som finns där befintliga verksamheter skär av området med stängsel och liknande. Mängden verksamheter och information i form av skyltar kan också upplevas som förvirrande och rörigt och påverka orienterbarheten negativt.

Broparken, i närheten av Huvudstabron, är idag svårtillgänglig på grund av stora höjdskillnader inom parken samt svåråtkomlig i och med de stora parkerings- ytor som omger parken.

6.4.3 Förslaget - Tillgänglighet
Planförslaget medför gena stråk med tydliga målpunkter så som service, kollektivtrafik och publika utomhus- ytor. Förslagets disposition av kvarters- strukturer och offentliga ytor har hög orienterbarhet.

6.4.4 Konsekvenser av förslaget
Då detaljeringsgraden i detta skede av samhällsbyggnadsprocessen är relativt låg och bedömning av eventuella funktionshinder kräver en hög detaljerings- grad är konsekvenserna av hur väl planområdet kommer att fungera svårt att analysera ingående. Konsekvens- bedömningen i denna rapport tar därför

TILLGÄNGLIGHET

Tillgänglighet handlar om den demokratiska rätten att kunna röra sig fritt i samhället.

endast hänsyn till övergripande kvarters- strukturer och målpunkter och den mer detaljerade konsekvensbedömningen av tillgängligheten får som vanligt göras i systemhandlingsskedet.

Utifrån den struktur och förslag på funktioner som presenteras i detta skede anses planförslaget medföra positiva konsekvenser för personer med olika typer av funktionsnedsättningar. Plan- förslaget tillgängliggör området i och med att det öppnas upp för allmänheten och därmed får även personer med olika funktionsnedsättningar tillgång till den stadsutveckling som sker. Stråken är gena och det är en tydlig kvartersstruktur som är positiva för orienterbarheten och tryggheten.

Broparken kommer fortsättningsvis vara svårtillgänglig på grund av höjd- skillnader. Delar av parken blir dock mer åtkomliga tack vare att det omgivande gång- och cykelnätet förbättras och utökas.

7. DIALOGER

Detta avsnitt redovisar en sammanställning av resultatet från av genomförda enkätundersökningar och workshops med invånare i Mariehäll och Johannesfred. Resultatet från dialogerna redovisas i sin helhet i Bilaga 3.

Dialoger har utförts i form av enkätundersökningar med invånare i Mariehäll och Johannesfred, samt genom workshops och enkätundersökningar med barn och unga vid Mariehällsskolan.

Totalt har över 200 boende och verkssamma i områdena kring detaljplaneområdet besvarat de utskickade enkäterna. I workshopsen på Mariehällsskolan deltog 32 elever i årskurserna 1-6. Ett antal skolklasser från Mariehällsskolan valde att på eget initiativ skicka in synpunkter och åtgärdsförslag i efterhand från uppskattningsvis cirka 100 elever.

De huvudsakliga frågor som har behandlats i samtliga av dialogerna har varit trivsel, saknade funktioner i de egna och omkringliggande områdena idag. Beroende på målgrupp och dialogform för respektive dialog, har dock anpassningar av frågorna skett. En sammanställning av frågorna för respektive dialog finns i *Bilaga 3*, där dialogerna återges i sin helhet.

Sammanställningen av dialogerna har skett med viss tolkning av enkätsvaren samt barnens svar i workshopen där en del likartade svar har slagits samman för att redovisa en mer övergripande bild.

7.1 RESULTAT FRÅN ENKÄTUNDERSÖKNINGAR

Bromma stadsdelsförvaltning genomförde den 29 maj 2018 medborgardialoger med boende i Mariehäll. Totalt inkom svar från 79 personer.

En kompletterande digital enkätundersökning riktad mot boende i Johannesfred har genomförts inom ramen för detta uppdrag. Syftet med enkätundersökningen var att dels fånga upp boendes synpunkter i ytterligare en närliggande stadsdel. Enkätundersökningen har haft liknande upplägg som den som genomfördes av Bromma stadsdelsförvaltning. Totalt inkom 123 svar.

Trivselfaktorer

Majoriteten av de svarande i Mariehäll har uppgett att de trivs bra i stadsdelen. Även bland de boende i Johannesfred uppger en övervägande majoritet (95 procent) att de trivs i området. Bakgrunden till den omfattande trivselen beror på flera olika faktorer.

Var femte deltagande i enkätundersökningen i Mariehäll pekade ut närhet och utbud av parker, grönområden samt promenadstråk genom dessa som en viktig trivselfaktor. Det handlade dels om variationen av olika typer av naturliga

miljöer men också stråken som binder dem samman.

Närheten till handel, offentlig service och kultutbud är också något som uppskattas av de boende i Mariehäll. De flesta uppskattar att området är familjevänligt, lugnt och tryggt. Kommunikationerna är något som också uppskattas, dels möjligheten att ta sig mellan olika stadsdelar och närliggande kommuner, men även möjligheten att färdas med olika färd sätt.

De svarande i Johannesfred uttrycker liknande trivselfaktorer som i Mariehäll. Även i Johannesfred sticker lugnet och familjevänligheten ut som en viktig trivselfaktor, som säkerligen också kan kopplas till sammanhållningen i området. Flertalet av de svarande har där angett att området känns som "ett litet samhälle mitt i stan" och att det finns en slags grannkänsla.

På samma sätt som i Mariehäll anges närheten till naturen och vattnet, samt närheten till andra stadsdelar där handel och service går att finna, som viktiga trivselfaktorer för de boende i Johannesfred.

Saknade funktioner
Gemensamt för invånarna i Mariehäll är det anses behövas fler offentliga platser

för aktivitet och lugn. Platser som idag saknas i närområdet som är åt det mer aktiva slaget är bl.a. utomhusgym, lekplatser och aktivitetsytor. Några exempel på önskvärt innehåll vid aktivitetsplatser och lekplatser var bl.a. skateboardramp, parkourbana, löparbanor och fotbollsplan.

Sammanställningen visar på att både invånarna i Mariehäll och Johannesfred vill stärka de kvaliteter som finns i området idag, men som till viss del är outnyttjade, som närheten till grönska och natur.

Både i Johannesfred och Mariehäll vill man ha fler platser för grillning och picknick, fler sittplatser generellt, plantering av träd, buskar och blommor samt upprustade promenadstråk genom grönområdena och utmed vattnet samt platser för lugn och ro.

Saknade kopplingar

Boende i Mariehäll upplever att det saknas ett antal kopplingar för olika trafikslag såväl inom stadsdelen som till och från andra områden och viktiga målpunkter. Framförallt fler och bättre gång- och cykelvägar efterfrågas.

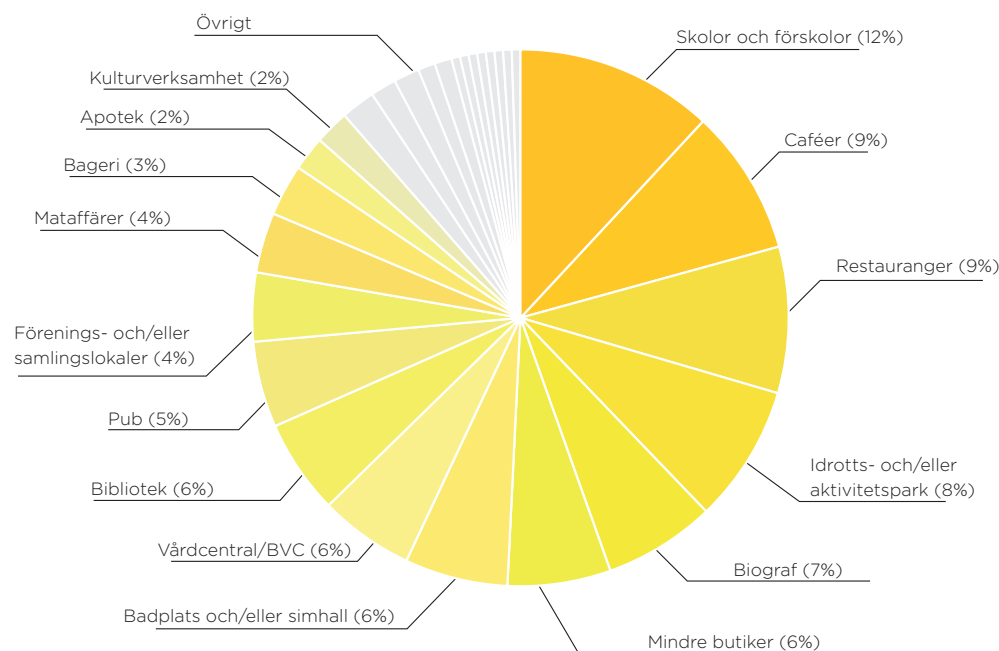
Även de boende i Johannesfred uttrycker att de saknar gång- och cykelkopplingar och uttrycker en frustration över att den

gång- och cykelväg som finns bara upphör innan City Gross. Nästan två femtedelar har svarat att de vill se en gång- och cykelväg längs vattnet vid Bällstavikens västra strand som kopplar området till Mariehäll och Sundbyberg i norr.

Saknade verksamheter
Boende i Mariehäll upplever att det saknas ett antal verksamheter inom eller i närområdet av var de bor och vistas.

Man upplever att det saknas förskolor och skolor i närområdet och att befintliga verksamheter står under högt tryck med stora klasser. Fritidsgård och/eller ungdomsgård bedöms också saknas i området.

Det finns även önskemål om fler verksamheter kopplat till mat och dryck, till exempel caféer, restauranger, pubar men även mindre butiker och affärskedjor.

Figur 7. Saknade verksamheter enligt invånare i Mariehäll.

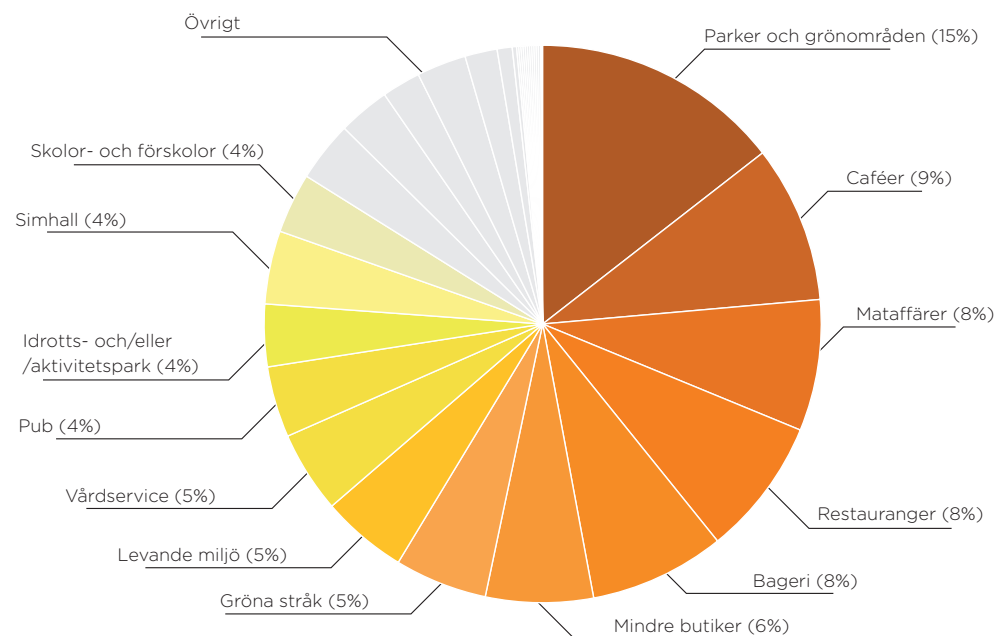
Även idrottsplatser, aktivitetsytor och badmöjligheter önskas utökas i närområdet.

Offentlig service som vårdcentral, bibliotek och samlingslokaler nämns även det av flertalet svarande.

I Johannesfred var frågan om saknade verksamheter ställd som vad invånarna helst skulle vilja ha i närliggande stads-

delar, för att komplettera deras eget område. De boende där ser gärna verksamheter som caféer, affärer, restauranger och andra servicefunktioner som komplement till sitt eget område.

Vidare tycker boende i Johannesfred att den gröna kopplingen är viktig att stärka i närområdet då gröna stråk, parker och levande miljöer är saknade verksamheter som syns i resultatet från undersökningen.

Figur 8. Saknade verksamheter enligt invånare i Johannesfred.

7.2 WORKSHOP BARN OCH UNGA I MARIEHÄLL

Workshopen med barnen i Mariehällsskolan hölls genom gruppsamtal där barnen fick beskriva eller rita vad de ansåg var bra med att bo i Mariehäll samt vad för kvaliteter de tyckte saknades och hade varit bra för området.

Av de deltagande barnen i workshopen identifierade sig ungefär tre femtedelar som pojkar och resten som flickor.

Trivsselfaktorer

Majoriteten av barnen bor i Mariehäll där skolan ligger och tycker det är positivt att ha nära till skolan. Flertalet går eller cyklar till skolan.

Över en fjärdedel har angett husen i sig som en viktig faktor för trivsel, att det finns många hus och fina lägenheter ses som positivt. I övrigt är utbudet av lekplatser, fotbollsplan samt närheten till handel och service något som barnen gillar med området.

Saknade verksamheter

Flera av barnen som var med under workshopen ansåg att området behöver fler skolor och förskolor. Baracker som har byggts i området för utökad skolverksamhet ses som fula och har placerats där barnen tidigare kunde leka.

Alla vill ha en större variation på lekplatser, barnen är överens om att det finns tillräckligt med fotbollsplaner men möjligheten till andra fysiska aktiviteter är begränsad. Fler parker och grönområden efterfrågas också i stor utsträckning.

De äldre barnen uttryckte också en brist på målpunkter riktade specifikt till dem. Det är svårt för dem att hitta saker att göra och ställen att hänga på, en fritidsgård efterfrågas.

Aktivitetspark

Som sista del i workshopen ställdes en fråga angående den planerade idrottsplatsen/aktivitetsparken. Barnen fick

då beskriva vad de önskar att det skulle finnas för aktiviteter tillgängliga på en sådan plats.

Generellt önskade barnen att det skulle finnas ett varierat utbud vid en eventuell aktivitetspark. Framförallt är det viktigt att ta hänsyn till att olika lekdon är olika anpassade för barn i olika åldrar. Flera av barnen påpekade också att det borde finnas mycket grönt runt aktivitetsparken.

Kompletterande utskick barn och unga i Mariehällsskolan

De barn som deltog i workshopen var alla representanter i elevrådet och förde talan för sin klass. Representanter från 5 klasser i årskurs 1 och 2 hade dock

inte möjlighet att närvara och bidra till workshopen.

Genom ett utskick som gjordes av biträdande rektor på skolan har dessa klasser ändå haft möjlighet att lämna synpunkter. Svaren från detta utskick har inte kunnat analyseras på samma sätt som i workshopen då det inte gått att urskilja vilken individ som avgett vilket svar eller i vilken kvantitet. Materialet redovisas därför i form av ett ordmoln där ämnen som har nämnts oftare har getts en större vikt vissa ämnen som berör liknande saker har också slagits samman för en gemensam redovisning.

Figur 9. Ordmoln baserat på tankar om ett bra bostadsområde från barn i årskurs 1 och 2.

8. SAMMANVÄGD BEDÖMNING OCH REKOMMENDATIONER

*I detta avsnitt ges en sammanvägd bedömning av planförslaget
följt av rekommendationer för kommande planeringsskeden.*

8.1 SAMMANVÄGD BEDÖMNING AV PLANFÖRSLAGET

Den sammanvägda bedömningen av strukturplanen är gjord baserad på det analysarbete som har gjorts inom denna SVA och redovisar de huvudsakliga sociala värden som planförslaget skapar, samt de identifierade konsekvenserna av detaljplanen.

Addering av funktioner
Förslaget möjliggör för långt fler funktioner än i dagsläget. I förslaget ryms såväl permanenta bostäder och hotell men även idrott, kultur och kontor. Många av de funktioner som tillkommer saknas helt eller delvis i planområdet idag. På så sätt går planområdet från att vara monofunktionellt till mer varierat. Gjutmästaren 6 och 9 blir på så sätt ett komplement till närliggande stadsdelar som Mariehäll och Johannesfred som idag domineras av bostäder.

Mer befolkade gaturum
När planområdet får en större funktionsvariation finns möjligheten att skapa platser och stråk som upplevs tryggare. En effekt av en mer funktionsblandad stadsdel är att offentliga rum, gator och stråk befolkas under en stor del av dygnet.

Den föreslagna gatustrukturen möjliggör för ett gaturum med tydliga gränser mellan offentligt och privat, hög entrétäthet och blandtrafik. Tillsammans med den täta och blandade stadsbebyggelsen möjliggör förslaget för upplevelse- och variationsrika befolkade gatumiljöer, till skillnad från de avskilda gång- och cykelstråk samt tomma parkeringsytor som finns på platsen idag.

Utöver en godare offentlig miljö med en variation av funktioner och verksamheter i planområdet befolkas det även under större delen av dygnet om verksamheter kan möjliggöras. Detta får en positiv inverkan på tryggheten.

Målpunkter och mötesplatser
Förslaget innebär att nya målpunkter tillskapas, bland annat genom flertalet torgbildningar, en lekplats, en upprustning av strandpromenaden samt genom de ytor för kultur, idrott och handel som tillkommer.

Det öppnar upp för liv och rörelse längs stadens gator, parker och torg där människor även från andra delar av staden berikar stadslivet här. Stadsdelen blir

mer tillgänglig för människor i och med adderande av kopplingar både inom planområdet och till angränsande stadsdelar.

Det blir mer tillgängligt för fler människor i och med adderande av (och även tydligare) kopplingar både inom planområdet och till angränsande stadsdelar.

Med en blandning av bostadstyper, lägenhetstyper och upplåtelseformer kan människor med olika bakgrund möta varandra i vardagen vilket är en förutsättning för en mer levande stadsmiljö.

Många av de bostadsgårdar som planeras är idag för små för att kunna inrymma kvalitativa ytor för såväl vuxna som barn.

Förändrad sammansättning av arbetsplatser
Förslaget innebär en större variation av arbetsplatser inom planområdet, vilket ger en jämställd tillgång till arbetsplatser.

Många arbetsplatser kan komma att försvinna beroende på hur den befintliga miljön hanteras. Möjligheter till stads-

nära småskalig industri minskar och det kan även försvinna utrymmen för mindre kulturella verksamheter. Däremot innebär förslaget att det tillkommer arbetsplatser som inte är av industriell karaktär, vilket är positivt då det skapar en större variation av arbetsplatser.

Tillkommande bostäder
Planområdet ligger mellan Mariehäll och Ulvsunda, två stadsdelar med en hög andel bostadsrätter, varför bostäder upplåtna med hyresrätt vore ett positivt tillskott här. En större variation av lägenhetsstorlekar ger förutsättningar för en mer varierad befolkningssammansättning.

Skolor och förskolor
Förslaget möjliggör för en förskola vilket är positivt då de tillkommande boende i planområdet inte belastar närliggande förskolor. Att en förskola tillskapas ligger också i linje med medborgarnas åsikter, vilket framkom i dialogerna.

Det är angeläget att man utformar skolgården på ett sådant sätt att både flickor och pojkars rörelse och fysiska aktivitet främjas.

Flertalet boende som har deltagit i dialogerna, inklusive flera av barnen, har angett att det saknas möjligheter för barn och unga att gå större delen av sin skolgång inom utvecklingsområdet. Detta möjliggörs inte i denna plan, varför det är viktigt att säkerställa skolmöjligheter för äldre barn i de närliggande detaljplaneområdena.

Förbättrade kopplingar

Förslaget innebär bättre kopplingar inom stadsdelen och till andra stadsdelar, något som även var efterfrågat i dialogerna. Förslaget innebär ett tydligare definierat gatunät med en tydlig huvudgata som planeras att förlängas norrut och tydligare kvarter. Det tillskapas även genare och säkrare kopplingar till kollektivtrafik, inte minst till tvärbanestationen.

Utifrån den struktur och förslag på funktioner som presenteras i detta skede anses planförslaget medföra positiva konsekvenser för personer med olika typer av funktionsnedsättningar. Stråken är gena och det är en tydlig kvartersstruktur som är positiva för orienterbarheten och tryggheten.

Planförslaget innebär att majoriteten av all parkering sker under mark till förmån för en tät stadsbebyggelse vilket möjliggör en effektivare markanvändning.

Minskade barriärer

Många av nulägets barriärskapande effekter minskas till följd av tillkommande stråk och hopkoppling av existerande stråk.

I de dialoger som har utförts framgår det att boende i området upplever en avsaknad av kopplingar inom stadsdelen och till andra områden. I och med förslaget skapas trygga gatumiljöer för gående och cyklister, då den tunga trafiken inte blir lika frekvent.

Grönområden

Planförslaget medför att flera parkmiljöer med olika karaktär tillskapas, bl.a. tillkommer strandparken längs Bällstaviken vilket innebär att strandzonen öppnas upp för gång- och cykeltrafik. Detta har positiva konsekvenser för en rad olika sociala aspekter så som upplevd trygghet, tillgänglighet och jämställdhet. Boende i såväl Mariehäll som Johannesfred angav att grönområden, parker och stråk är värdefulla inslag i deras respektive områden.

Aktivitetsparken kan komma att utgöra en målpunkt som främjar orienterbarhet och tillgänglighet i området och blir därför ett värdefullt tillskott.

Tillgängliggörandet av den nya aktivitetsparken samt grönområdena skapar nya målpunkter för barn och unga, vilket ligger i linje med de åsikter som framkom under dialogen med barn och unga. Barn och unga i Mariehäll saknar parker och grönområden men också idrotts- och aktivitetsparker.

Fler aktiviteter för barn och unga inom området ger också förutsättningar för en mer jämställd fördelning av tid mellan män och kvinnor som bor i området. Detta eftersom kvinnor generellt lägger mer tid på det obetalda hemarbetet, som minskar om barnen själva kan ta sig till och från fritidsaktiviteter. Att vissa parkområden planläggs som lekparkar är positivt för att säkerställa att ytor för barn och unga finns i framtiden.

Kopplingen till vattnet

En sammanhängande strandpromenad utvecklas vilket gör att vattenrummet kan utnyttjas till rekreation. Närheten och tillgängligheten till vattnet är en värdefull resurs, varför tillgängliggörandet av detta är positivt.

Närheten till vattnet kan utgöra en risk. Att den planerade bebyggelsen ligger nära vatten ökar risken för skador vid översvämning. Skador på bostäder och egendom kan ge direkta sociala konsekvenser och därför bör byggnaderna och miljön närmast vattnet utformas på ett sådant sätt att översvämningar undviks och att de, om de inträffar, medför så små skador som möjligt.

Jämställdhet

Eftersom förslaget bedöms ge fler funktioner till området, en bättre framkomlighet samt ökad trygghet anses mäns och kvinnors synpunkter ha tagits hänsyn till i lika utsträckning i det framtagna förslaget.

8.2 REKOMMENDATIONER EFTER DETALJPLAN

I detta avsnitt redovisas ett antal rekommendationer och åtgärdsförslag för de skeden som tar vid efter detaljplanen har vunnit laga kraft. Rekommendationerna kan användas som vägledning i det fortsatta arbetet och är åtgärder som inte kan regleras i detaljplanen men som om de utförs kommer ha stor effekt på den sociala hållbarheten.

En växande stad

Andelen bostadsrätter i angränsande bostadsområden är stor. Att möjliggöra för hyresrätter inom planområdet skulle ha positiva effekter på den sociala hållbarheten då ett varierat utbud av upplåtelseformer ger en större chans till diversitet bland de boende i Ulvsunda som helhet.

Bostadsgårdarna bör utformas gröna, funktionella och trygga för alla åldrar samt utformas så att de blir överblickbara och solbelysta. Underbyggda gårdar kan med framgång planeras med bjälklagsdjup för att möjliggöra kvalitativ vegetation.

Medborgardialogerna visade att det finns goda möjligheter att komplettera området med olika typer av verksamheter. De huvudsakliga verksamheter som invånarna bedöms saknas är bland andra caféer och restauranger, mataffärer samt skolor och förskolor.

En sammanhängande stad

För att skapa en stadsdel som enkelt går att ta sig till och som är tydligt kopplad med den övriga staden är gång- och cykelnätet en viktig funktion. Gång- och cykelbanor bör utformas på ett trafiksäkert sätt för att ge möjlighet till att många nyttjar denna transportform. Aspekter att ta hänsyn till kan exempelvis vara att skapa gena, sammanhängande och väl belysta gång- och cykelstråk som är tydligt markerade i gatumiljön. Det är viktigt att skötselplaner görs med fokus på möblering och grönska i anslutning till gång- och cykelstråk.

Ur säkerhetsaspekt är det viktigt att hastighetssäkra biltrafiken till 30 km/h där barn kommer i kontakt med biltrafik, det vill säga där de måste korsa körbanan.

God offentlig miljö

Ser man till funktioner som saknas idag, enligt invånarna i Mariehäll och Johannesfred, finns goda möjligheter att i kommande detaljplaneskeden komplettera planförslaget med dessa. Exempel på saknade funktioner i dialogerna var utomhusgym, badplatser, utkiksplatser, picknickplatser, kanot- och roddbåtsuthyrning samt en ungdomsgård. Dessa funktioner skulle bidra till att hela utvecklingsområdet får en godare offentlig miljö.

En klimatsmart och tålig stad

Gröna inslag i staden är positiva för hur offentliga rum upplevs. De gestaltungs-förslag som finns i illustrationsritningarna som medföljer detaljplane-förslaget är väl genomtänkta och bör följas särskilt vad gäller växtlighet i anslutning till gator och torgbildningar.

Barn och unga

Det är viktigt att, i kommande planskeden, detaljanpassa parker, grönområden och aktivitetsytor för barn och unga i olika åldrar.

Medskicket för kommande skeden är att bostadsgårdarna bör utformas gröna, funktionella och trygga för alla åldrar samt utformas så att de blir överblickbara och solbelysta.

Förslagen som lyftes av barnen finns sammanställda i bilaga 3, och bör vara ett medskick till kommande skeden. För att ytterligare förstärka barnens närvaro och inverkan på områdets utformning är en rekommendation att barn inkluderas i kommande designfaser och får vara med och påverka utformningen av de publika ytorna.

Trygghet

Publika ytor bör utformas med fri sikt och öppna rum i anslutning till parker och grönområden.

Belysningsåtgärder nämndes i enkätundersökningen med invånare i Johannesfred.

Jämställdhet

I detaljanpassningen av parker, grönområden och aktivitetsytor är det viktigt att aktiviteter för flickor och kvinnor beaktas.

Tillgänglighet

Parker, torg, gator och strandpromenaden ska alla vara utformade så att personer med funktionsnedsättning har samma förutsättningar som övriga att besöka dem. En rekommendation för att uppnå en hög kvalitet vad gäller tillgänglighet är att antingen ha ett tillgänglighetsråd kopplat till projektet eller ha en certifierad sakkunnig inom tillgänglighet som granskar planområdets detaljerade utformning.

9. REFERENSER

Boverket (2010) *Vidga vyerna*.

Boverket (2016) *Trångboddheten i storstadsregionerna*.

Boverket (2018) *Funktionshinderspolitik och centrala begrepp*. Tillgänglig online via: <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/allman-na-intressen/tillganglighet/begrepp/> (senast besökt 2019-04-05).

Faskunger, J (2008): *Barns miljöer för fysisk aktivitet – samhällsplanering för ökad fysisk aktivitet och rörelsefrihet hos barn och unga*. Statens Folkhälsoinstitut, Östersund.

Göteborg stad (2011): *Barnkonsekvensanalys barn och unga i fokus 1.0*. Tillgänglig online via: [http://goteborg.se/wps/wcm/connect/0f49bd84-4aa2-4647-8e3d-162d431ea916/OPA_BKA.pdf?MOD=AJPERES] (senast besökt 2019-04-01).

Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm (2015). *Skilnadernas Stockholm*.

Myndigheten för delaktighet (2017) *Tillgänglighet och funktionsnedsättningar*. Tillgänglig online via: <http://www.mfd.se/kunskapsomraden/jobb-for-alla/praktiska-verktyg/tillganglighet-och-funktionsnedsattningar/> (senast besökt 2019-04-05).

Statens folkhälsoinstitut (2009) *Grönområden för fler - en vägledning för bedömning av närhet och attraktivitet för bättre hälsa*. Tillgänglig online via: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/f5981a14af284331aa957f724bbdbcf4/r2009-2-gronomraden-for-fler.pdf> (senast besökt 2018-11-14).

Statistiska centralbyrån (2018) *På tal om kvinnor och män*.

Stockholms stad (2018) Förstudie för del av Ulvsunda industriområde. Del 1 Områdets förutsättningar.

Stockholms stad (2018) Förstudie för del av Ulvsunda industriområde. Del 2 Tillgångsanalyser av offentlig friyta.

Stockholms stad (2018) Förstudie för del av Ulvsunda industriområde. Del 3 Strukturskiss och stadsbyggnadsprinciper.

Stockholms stad (2015): *Plan för säkra och trygga skolvägar i Stockholms stad, Strategisk inriktning för bättre trafiksäkerhet och trygghet i trafikmiljön runt skolor*, 2015-2020, remissversion.

Stockholms stad (2017) *Strategi för offentliga rum*. Tillgänglig online via: http://www.stockholm.se/BizGlobal/Tillst%C3%A5nd%20och%20avgifter/Trafik/Offentlig-plats/Villkorsbilagor/Strategi_f%C3%B6r_offentliga_rum_Tillg%C3%A4nglig_webbversion.pdf (senast besökt 2018-11-21).

Stockholms stad (2017) *Program för ett jämställt Stockholm*.

Stockholms stad (2018) *Översiktsplan för Stockholms stad*. Tillgänglig online via: https://xn--v-xer-loa.stockholm/globalassets/tema/oversiktsplan-ny_light/oversiktsplan-2018-12-19.pdf (senast besökt 2018-11-23).

Sundbybergs stad (2016) *Bällstavikens strandpromenad. Sammanställning av utvecklingsprojekt i Stockholm och Solna*. Bilaga till rapport Utveckling av Bällstavikens strandpromenad 20161006/HB.

Van der Burgt D, Cele S (2014): *Barnen och stadsrummet – relationer mellan kompetens, ålder och delaktighet*, Sociologisk forskning, årgång 51 nr 1, sid. 29-46.

Vägverket, nuvarande Trafikverket (2005): *Vägledning för barnkonsekvensanalys i vägplaneringen*, PUBLIKATION 2005:37.

10. BILAGOR

BILAGA 1. TRYGGHETSUNDERSÖKNING

Under våren 2017 genomfördes Stockholms stads trygghetsmätning för fjärde gången. Trygghetsmätningen är en stadsövergripande enkätundersökning som Socialförvaltningen har tagit initiativ till och genomfört 2008, 2011, 2014 och 2017. Syftet med trygghetsmätningen är att skapa en samlad bild av hur utsatthet för brott, upplevelser av ordningsstörningar och upplevelse av trygghet eller oro för att utsättas för olika typer av brott fördelar sig över stadens olika delar.

Ett urval om 250 personer gjordes för Ulvsunda industriområde för vilken strukturplanen ingår. Totalt svarade 133 personer på enkäten vilket ger en svarsfrekvens om 53,4 procent. Inom Ulvsunda industriområde ingår även Johannesfred.

För att illustrera fenomen över tid används en färgskala bredvid respektive underrubrik för att visa på om fenomenet ökat, minskat eller varit detsamma över tid (2014-2017).

- ♀ - över 10 procentenheter
- ↑ - ökat sedan 2014
- - oförändrat sedan 2014
- ↓ - minskat sedan 2014

UTSATTHET FÖR MISSHANDEL ↑
År 2017 angav 5 procent av svarande inom Ulvsunda industriområde att de själva utsatts för att någon med avsikt slog, sparkade eller utsatte en för någon typ av fysiskt våld som ledde till synliga märken, skador eller smärta. En ökning med 3 procentenheter jämfört med 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 2 procent år 2017.

UTSATTHET FÖR HOT ↑♀
År 2017 angav 11 procent av svarande inom Ulvsunda industriområde att de under de senaste 12 månaderna blivit utsatta för hot på ett sådant sätt att man blev rädd. Det är en ökning med 8 procentenheter jämfört med 2014. För stadsdelsområdet var genomsnittet 6 procent år 2017.

UTSATTHET FÖR VÅLD OCH HOT I NÄRA RELATION ↑
År 2017 angav 2 procent av de svarande att de under de senaste 12 månaderna blivit utsatta för lindriga slag, knuffar, hot, trakasserier eller dylikt i en relation. Det är en ökning med 2 procentenheter jämfört med 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 1 procent år 2017.

UTSATTHET FÖR RÅN ↑
År 2017 angav 3 procent att de blivit utsatta för rån, dvs. att någon stal eller försökte stjäla något från en genom att använda hot eller våld. Det är en ökning med 1 procentenhet jämfört med 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 2 procent år 2017.

UTSATTHET FÖR SEXUELLA TRAKASSERIER ↑
År 2017 angav 7 procent att de under de senaste 12 månaderna blivit utsatta för sexuella trakasserier (med detta menas ovälkomna närmanden eller kränkande anspelningar kring sådant man förknippar med sex). Det är en ökning med 6 procentenheter jämfört med 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 5 procent år 2017.

UTSATTHET FÖR STÖLD I HUSHÅLLET ↓
År 2017 angav 9 procent att de under de senaste 12 månaderna utsatts för någon typ av stöld i hushållet. Det är en minskning jämfört med 2014 med 1 procentenhet. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 12 procent år 2017.

UTSATTHET FÖR SKADEGÖRELSE I HUSHÅLLET ↓
År 2017 angav 8 procent att de under de senaste 12 månaderna blivit utsatta för skadegörelse i sitt hushåll av någon form. Det är en minskning med 2 procentenheter jämfört med 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 7 procent år 2017.

PÅTRÄNGANDE TIGGERI →
År 2017 angav 5 procent (lägst i stadsdelsområdet) att de upplever ett problem med påträngande tiggeri i anknytning till sitt bostadsområde precis samma andel som år 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 22 procent år 2017.

KLOTTER ↑
År 2017 angav 6 procent att de upplever att det finns problem med klotter i anslutning till sitt bostadsområde. Det är en ökning med 5 procentenheter jämfört med 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 4 procent år 2017.

NEDSKRÄPNING ↓
År 2017 angav 8 procent att de upplever att det finns problem med nedskräpning i anslutning till sitt bostadsområde. Det är en minskning med 2 procentenheter jämfört med 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 14 procent år 2017.

SKADEGÖRELSE →

År 2017 angav 2 procent att de upplever att det finns problem med skadegörelse i anslutning till sitt bostadsområde precis samma andel som år 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 4 procent år 2017.

MÖRKA OMRÅDEN ↓ ↗

År 2017 angav 16 procent att de upplever att det finns problem med mörka områden i anslutning till sitt bostadsområde. Det är en minskning med 2 procentenheter jämfört med 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 17 procent år 2017.

ANLAGDA BRÄNDER →

År 2017 angav 0 procent att de upplever att det finns problem med anlagda bränder i anslutning till sitt bostadsområde precis samma andel som år 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 1 procent år 2017.

STÖKIGA GRANNAR ↓

År 2017 angav 2 procent att de upplever att det finns problem med stökiga grannar i anslutning till sitt bostadsområde. Det är en minskning med 2 procentenheter jämfört med 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 2 procent år 2017.

BERUSADE PERSONER ↓

År 2017 angav 2 procent att de upplever att det finns problem med berusade personer i anslutning till sitt bostadsområde. Det är en minskning med 1 procentenheter jämfört med 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 3 procent år 2017.

BOSTÄDER SOM TILLHÅLL FÖR NARKOTIKAMISSBRUKARE →

År 2017 angav 1 procent att de upplever att det finns problem med bostäder för narkotikamissbrukare i stor utsträckning i anslutning till sitt bostadsområde precis samma andel som år 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 1 procent år 2017.

NARKOTIKAMISSBRUKARE PÅ OFFENTLIGA PLATSER ↓

År 2017 angav 0 procent att de upplever att det finns problem i stor utsträckning med narkotikamissbrukare på offentliga platser. Det är en minskning med 2 procentenheter jämfört med 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 3 procent år 2017.

KVINNOR SOM ANTASTAS ↑

År 2017 angav 2 procent att de upplever att det finns problem i stor utsträckning med kvinnor som antastas i närheten av sin bostad. Det är en ökning med 2 procentenheter jämfört med 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 2 procent år 2017.

UNGDOMAR SOM STÖR ORDNINGEN ↑

År 2017 angav 1 procent att de upplever att det finns problem med ungdomar som stör ordningen i närheten av sitt bostadsområde. Det är en ökning med 1 procentenheter jämfört med 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 3 procent år 2017.

ORO ATT UTSÄTTAS FÖR BROTT ↑ ↗

År 2017 angav 22 procent att de upplever en gång i månaden eller oftare under de senaste tolv månaderna varit oroliga för att utsättas för brott av något slag. Det är en ökning med 10 procentenheter jämfört med 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 23 procent år 2017.

ORO FÖR ATT GÅ UT SENT PÅ KVÄLLEN I BOSTADSDOMRÅDET ↑

År 2017 angav 7 procent att de känner sig mycket otrygga om de går ut ensamma sen en kväll i området där de bor eller avstår från att gå ut ensam på kvällarna av oro att utsättas för brott. Det är en ökning med 2 procentenheter jämfört med 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 7 procent år 2017.

ORO FÖR ATT NÄRSTÅENDE SKA UTSÄTTAS FÖR BROTT ↑ ↗

År 2017 angav 17 procent att de oroar sig mycket eller ganska ofta för att någon närstående till en själv ska drabbas för brott. Det är en ökning med 3 procentenheter jämfört med 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 19 procent under 2017.

ORO FÖR VÅLD ELLER ÖVERFALL I DEN OFFENTLIGA MILJÖN ↑ ↗

År 2017 angav 21 procent att de ganska eller mycket ofta oroar sig för våld eller överfall i den offentliga miljön. Det är en ökning med 10 procentenheter jämfört med 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 15 procent år 2017.

ORO FÖR VÅLD ELLER ÖVERFALL I HEMMET ↓

År 2017 angav 1 procent att de ganska ofta eller mycket ofta oroas för att utsättas för våld eller överfall i hemmet. Det är en minskning med 1 procentenhet jämfört med 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet är 2 procent var 2017.

ORO FÖR BOSTADSBROTT ↑↑

År 2017 angav 22 procent att de ganska ofta eller mycket ofta är oroliga för att utsättas för bostadsbrott. Det är en ökning med 3 procentenheter jämfört med 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 27 procent år 2017.

ORO FÖR SEXUELLA

TRAKASSERIER ↑↑

År 2017 angav 11 procent att de ganska ofta eller mycket ofta under de senaste 12 månaderna oroas för att utsättas för sexuella trakasserier i den offentliga miljön. Det är en ökning med 8 procentenheter jämfört med 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 10 procent år 2014.

ORO FÖR VÅLDTÄKT ↑↑

År 2017 angav 15 procent att de ganska ofta eller mycket ofta under de senaste 12 månaderna känt oro för våldtäkt utanför hemmet. Det är en ökning med 10 procentenheter jämfört med 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 11 procent år 2017.

ORO FÖR RÅN ↑↑

År 2017 angav 15 procent att de ganska ofta eller mycket ofta under de senaste 12 månaderna känt oro för rån. Det är en ökning med 2 procentenheter jämfört med 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 15 procent år 2017.

ORO FÖR BROTT AV NÅGOT SLAG I SITT EGET BOSTADSOMRÅDE ↑↑

År 2017 angav 13 procent att de en gång i månaden eller oftare känt oro för att bli utsatt för brott av något slag i sitt bostadsområde. Det är en ökning med 4 procentenheter jämfört med 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 16 procent år 2017.

KÄNSLA AV TRYGGHET/OTRYGGHET I BOSTADSOMRÅDET ↑

År 2017 angav 4 procent att de känner sig otrygga eller mycket otrygga i sitt bostadsområde. Det är en ökning med 3 procentenheter jämfört med 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 1 procent år 2017.

ORO FÖR ATT VISTAS PÅ DEN NÄRMASTE STATIONEN FÖR T-BANA, PENDELTÅG ELLER TVÄRBANA ↓

År 2017 angav 1 procent att de mycket ofta är oroliga för att vistas på den tunnelbanestation/pendeltågsstation/tvårbansstation som ligger närmast där de bor eller avstår från att använda stationen, därför att de skulle kunna utsättas för ett brott av något slag. Det är en minskning jämfört med 3 procentenheter jämfört med 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 2 procent år 2017.

ORO FÖR ATT, UNDER KVÄLLSTID, GÅ HEM FRÅN NÄRMASTE STATIONEN FÖR T-BANA, PENDELTÅG ELLER TVÄRBANA ↑

År 2017 angav 7 procent att de mycket ofta är oroliga för att kvälls- eller nattetid gå hem från den närmaste kollektivtrafikstation där de bor eller avstår från att använda stationen därför att de skulle kunna utsättas för brott. Det är en ökning med 1 procentenhet jämfört med 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 9 procent år 2017.

FÖRTROENDE FÖR DEN LOKALA POLISEN ↑

År 2017 angav 6 procent att de har mycket litet eller ganska litet förtroende för den lokala polisen i området där de bor. Det är en ökning med 1 procentenhet jämfört med 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 9 procent år 2017.

FÖRTROENDE FÖR STADSDLSFÖRVALTNINGEN ↑↑

År 2017 angav 15 procent att de har mycket litet eller ganska litet förtroende för stadsdelsförvaltningen i området där de bor. Det är en ökning med 1 procentenhet jämfört med 2014. Genomsnittet för hela stadsdelsområdet var 14 procent år 2017.

BILAGA 2. STATISTISK ANALYS

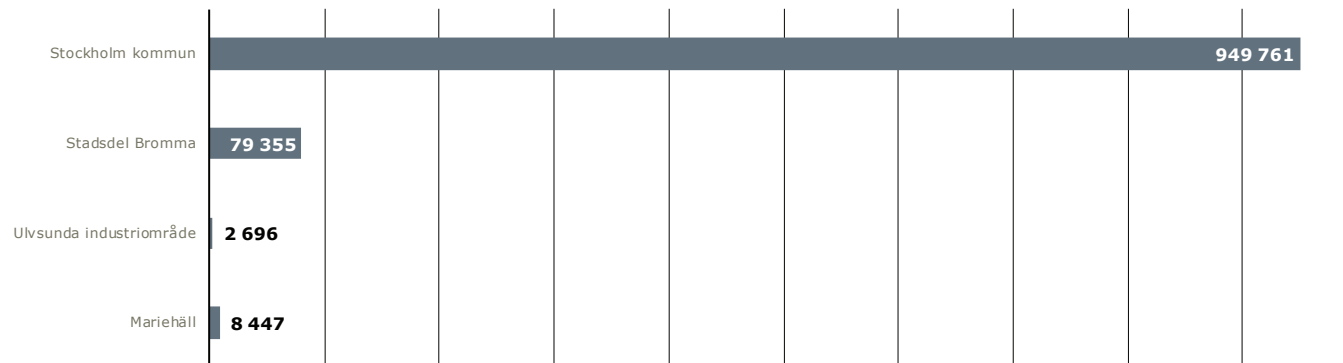
Den statistiska analysen redovisar kvantitativ data och analys utifrån följande aspekter:

- Demografi
- Bostäder
- Arbetsmarknad

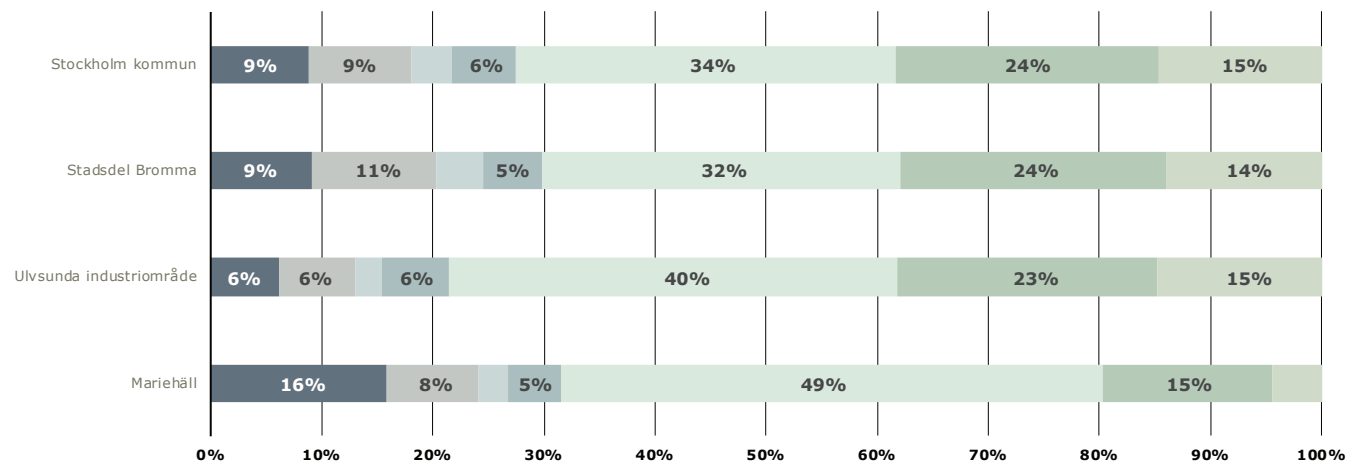
1. Demografi

Befolkningen (alla åldrar) uppgår till cirka 2 700 i Ulvsunda och cirka 8 500 i Mariehäll (Figur 20).

Mariehäll utmärker sig genom att ha en hög andel barn och unga vuxna och en låg andel äldre i befolkningen. Ulvsunda liknar Stockholms kommun som helhet mer men har en relativt hög andel i åldrarna 25–44, samtidigt är andelen barn låg (Figur 21).

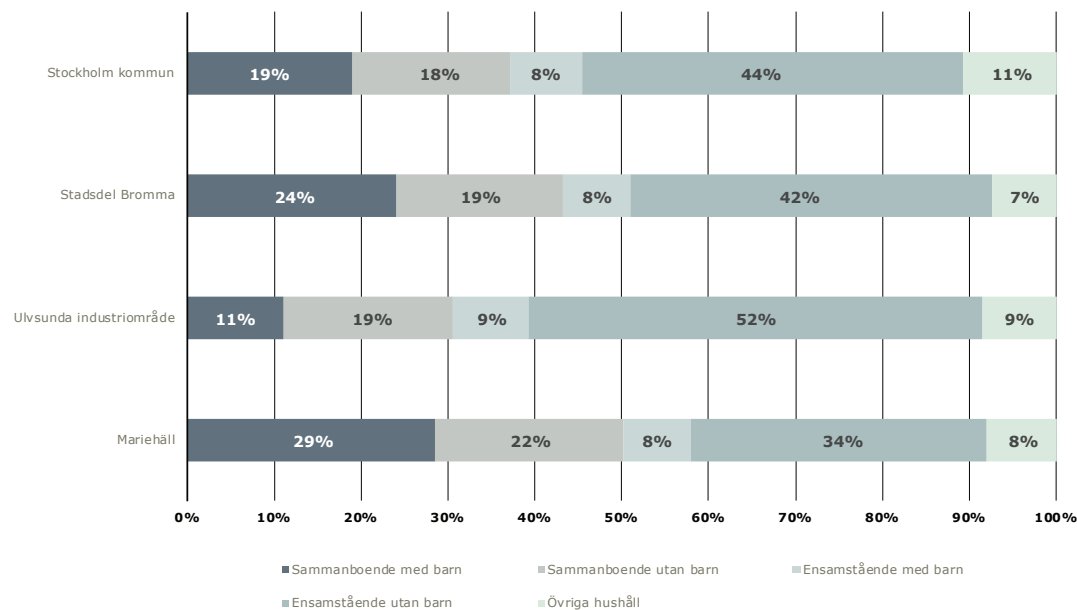
Figur 10. Befolkning, år 2017

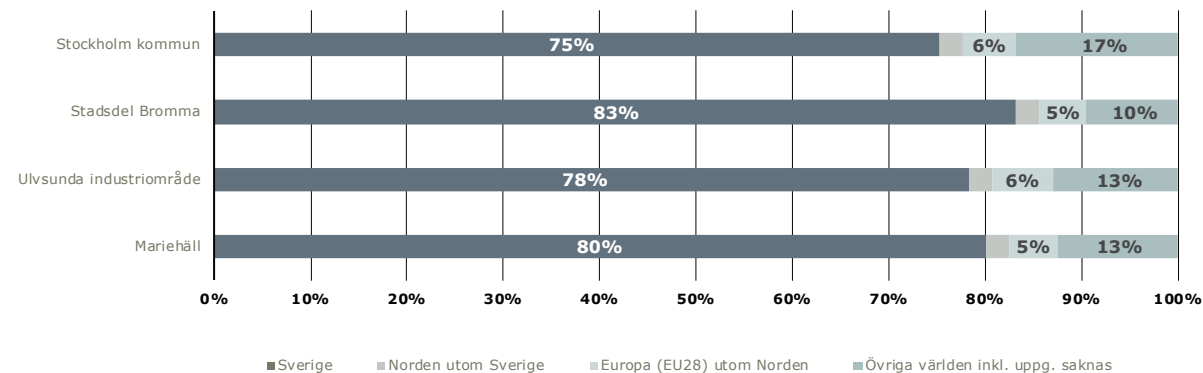
Figur 11. Befolkning uppdelat på ålder, år 2017.

I Mariehäll är andelen sammanboende hushåll med barn hög (Figur 22), vilket ligger i linje med befolkningsstrukturen, illustrerad ovan. Det är också en låg andel ensamstående utan barn i Mariehäll. I Ulvsunda är det en hög andel ensamboende utan barn och en låg andel sammanboende med barn.

Det som framförallt utmärker Mariehäll och Ulvsunda är en låg andel av befolkningen som är födda utanför Europa (Figur 23). Skillnaderna är ca fem procentenheter till Stockholm kommun.

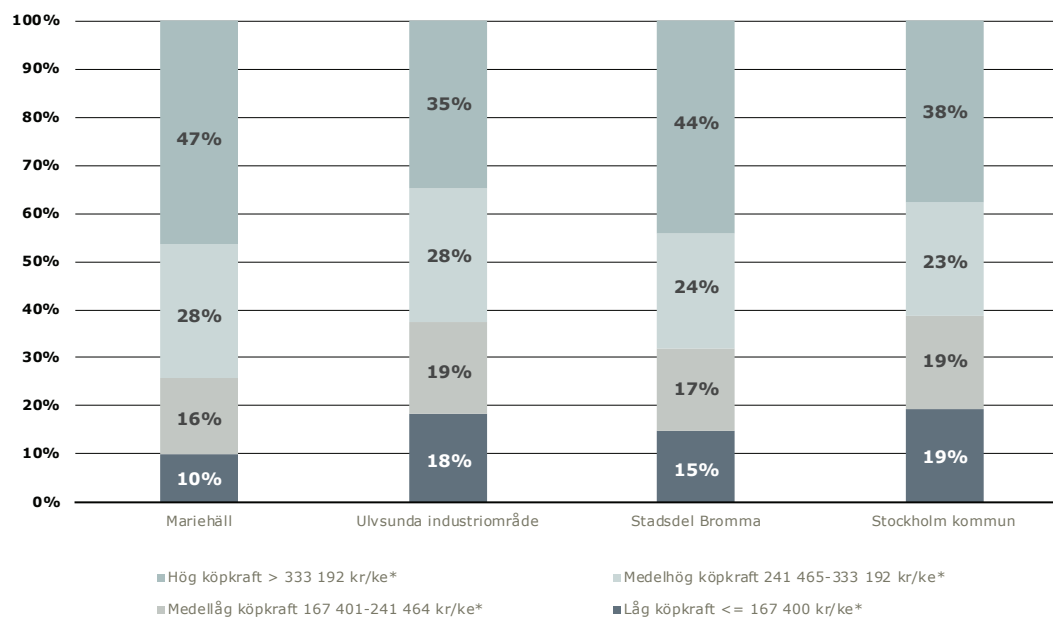

Figur 12. Hushåll uppdelat på hushållstyp, år 2017.

Figur 13. Befolkning uppdelat på födelseland, år 2017.

I Mariehäll är andelen hushåll med hög och medelhög köpkraft hög samtidigt som andelen med låg köpkraft är låg (Figur 24). I Ulvsunda ser inkomstrukturen något annorlunda ut då andelen med medelhög köpkraft tar hög samtidigt som andelen med hög köpkraft är låg.

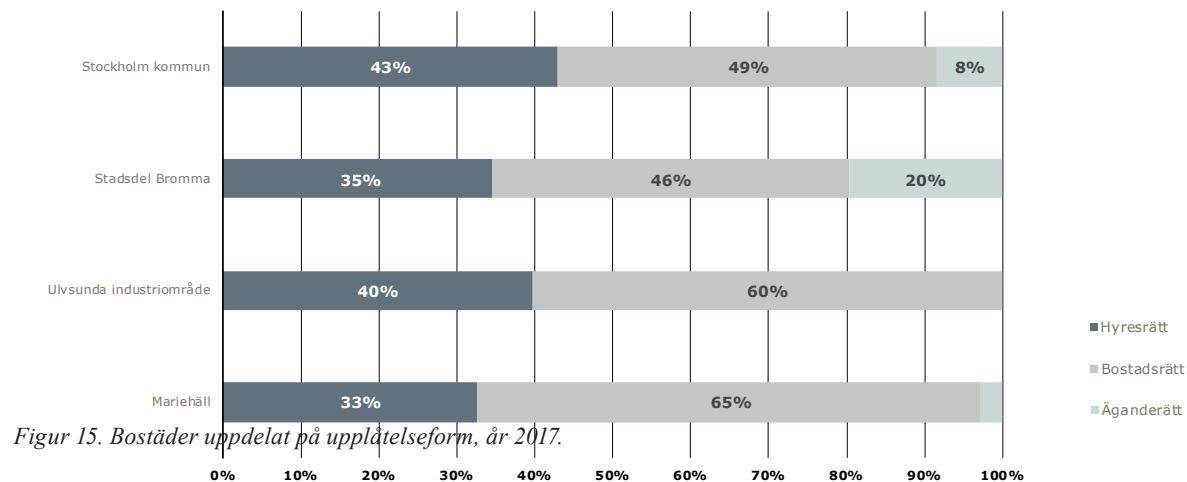

Figur 14. Hushåll uppdelat på köpkraft, år 2017.

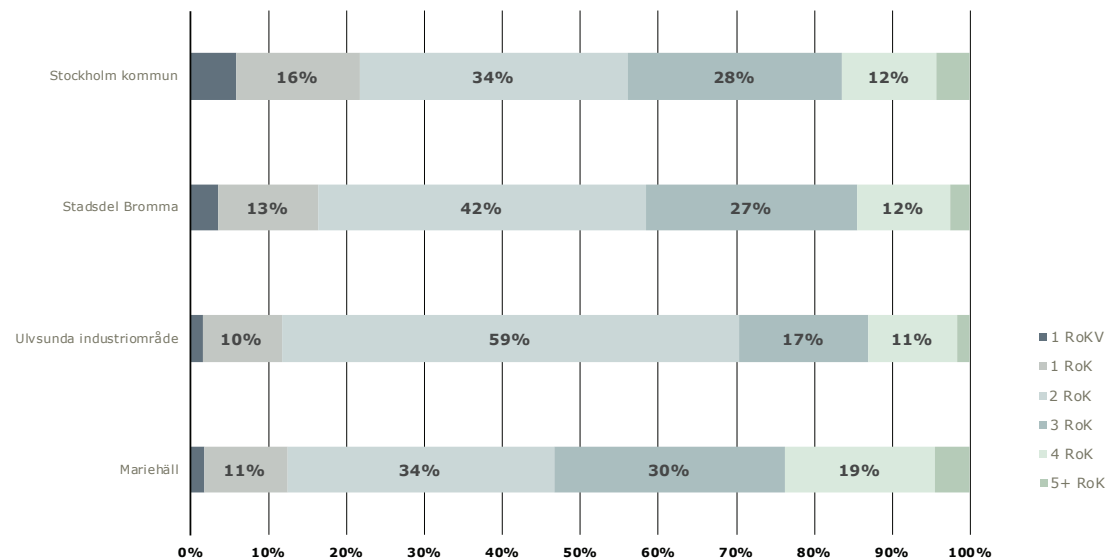
2. Bostäder

I Mariehäll och Ulvsunda finns knappt några äganderätter (småhus) och Mariehäll är andelen hyresrätter låg (Figur 25). I båda områdena är andelen bostadsrätter således hög

I Mariehäll finns en överrepresentation av stora lägenheter (3 RoK och mer) vilket ligger i linje med att det finns många barnfamiljer i området (Figur 26). Den motsatta situationen är fallet för Ulvsunda där det finns en stor överrepresentation av lägenheter med 2 RoK vilket också ligger i linje med den demografiska profilen.

Figur 15. Bostäder uppdelat på upplåtelseform, år 2017.

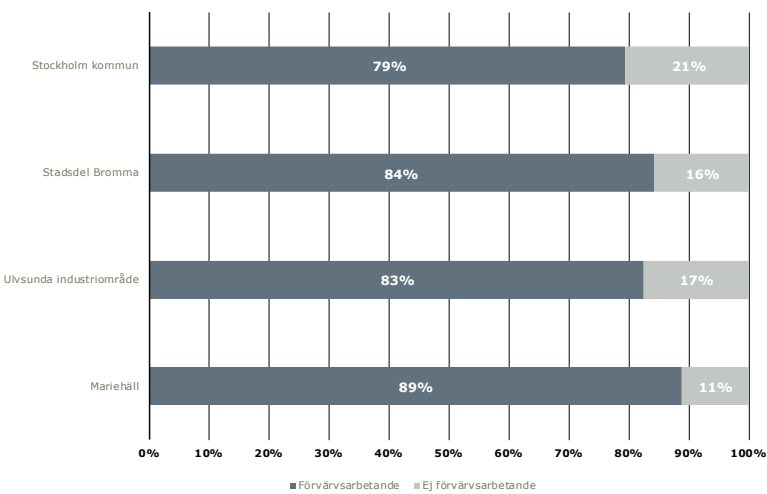
Figur 16. Bostäder uppdelat på antal rum och kök, flerbostadshus, år 2017.

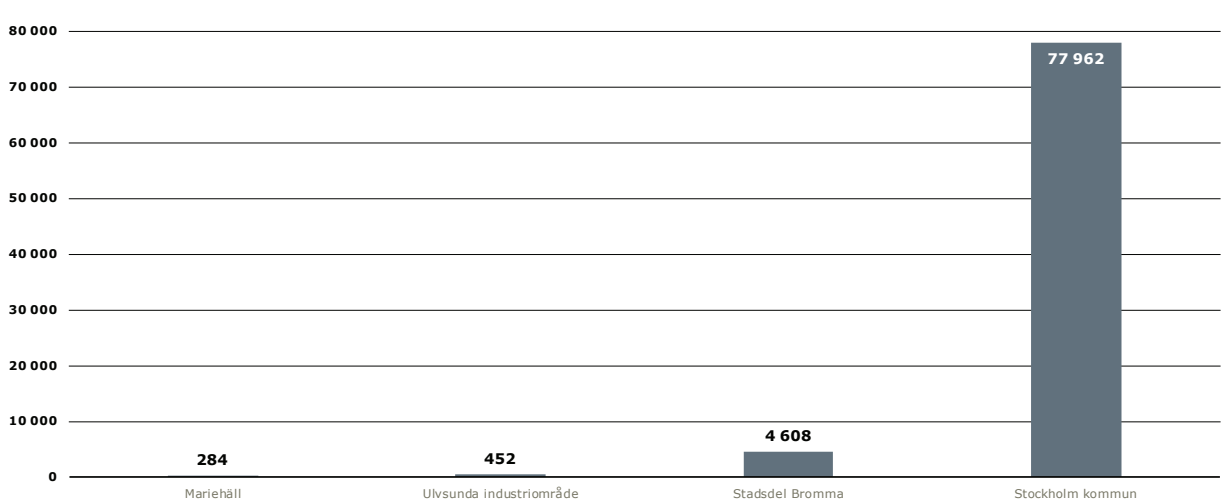
3. Arbetsmarknad

Sysselsättningsgraden är hög, både i Mariehäll och Ulvsunda, om man jämför med Stockholm kommun som helhet (Figur 27).

Totalt finns ca 280 arbetsställen i Mariehäll och 450 i Ulvsunda (Figur 28). I förhållande till befolkningsstorleken finns ca hälften så många arbetsplatser per invånare i Mariehäll jämfört med Stockholm som helhet. I Ulvsunda finns ca dubbelt så många arbetsplatser per invånare jämfört med Stockholm som helhet.

Figur 17. Sysselsättningsgrad, 20-64 år, år 2017.

Figur 18. Antal arbetsställen efter bransch, år 2017.

Relativt Stockholm som helhet är arbetsplatserna i Mariehäll i stor utsträckning inom byggverksamhet, handel och utbildning. I Ulvsunda är arbetsplatserna i stor utsträckning inom handel, byggverksamhet och tillverkning.

Bransch	Mariehäll	Ulvsunda i.o.	Stadsdel Bromma	Sthlm kommun
Tillverkning och utvinning	4,2%	7,5%	3,3%	2,7%
Byggverksamhet	18,7%	15,0%	9,5%	6,4%
Handel	14,4%	24,6%	13,0%	11,9%
Transport och magasinering	3,2%	2,9%	2,2%	3,0%
Hotell- och restaurangverksamhet	3,9%	2,7%	3,2%	4,6%
Information och kommunikation	11,3%	5,1%	8,4%	10,6%
Finans- och försäkringsverksamhet	0,7%	0,7%	1,3%	2,3%
Fastighetsverksamhet	2,8%	2,7%	2,9%	3,0%
Företagstjänster	20,1%	23,7%	29,0%	28,2%
Utbildning	5,6%	4,2%	5,2%	3,9%
Vård och omsorg, sociala tjänster	3,5%	1,8%	7,4%	6,7%
Kulturella och personliga tjänster m.m.	10,9%	9,1%	12,5%	14,5%
Energi och miljöverksamhet	0,4%	0,2%	0,3%	0,2%
Offentlig förvaltning och försvar	0,0%	0,0%	0,1%	0,5%
Okänd verksamhet	0,0%	0,0%	0,4%	0,9%
Jordbruk, skogsbruk, jakt och fiske	0,4%	0,0%	1,3%	0,7%
Alla branscher	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Figur 19. Arbetsplatser uppdelat på bransch, år 2017.

BILAGA 3. DIALOGER

1. Enkätundersökning invånare i Mariehäll

Bromma stadsdelsförvaltning genomförde den 29 maj 2018 medborgardialoger med boende i Mariehäll. Totalt inkom svar från 79 personer. Frågorna som ställdes under dialogen var följande:

- Trivs du i Mariehäll? Om du gör det, vad är det som bidrar till trivseln?
- Vilka funktioner tycker du borde finnas i parker och på torg i Mariehäll och ni närliggande stadsdelar?
- Tycker du att det saknas kopplingar i Mariehäll och närliggande stadsdelar - i så fall vilken typ och vart?
- Utöver bostäder och kontor, vad vill du helst ha in i närliggande stadsdelar?

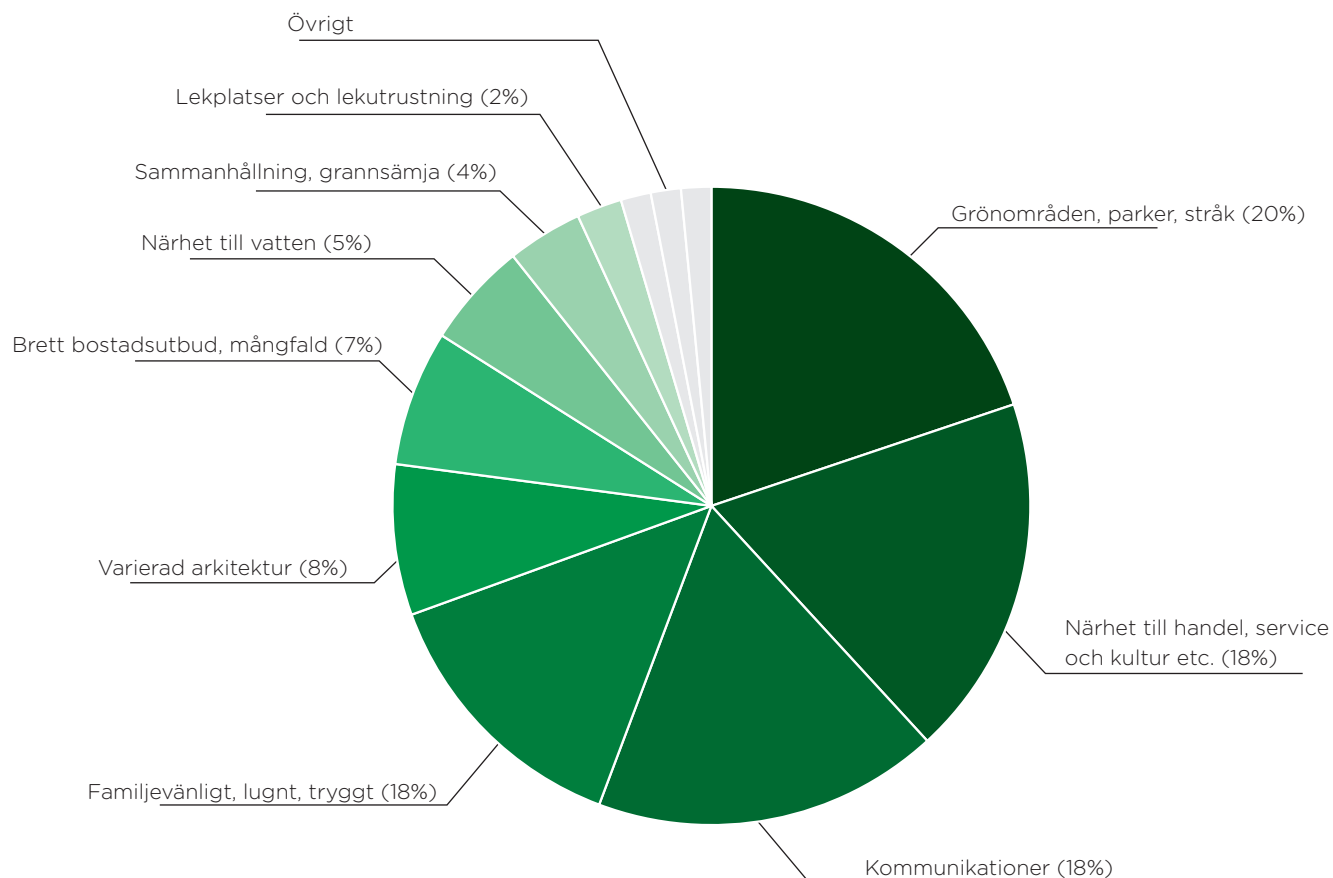
Sammanställningen har skett med viss tolkning av enkätsvaren och en del likartade svar har slagits samman för att redovisa en mer övergripande bild.

Trivsselfaktorer

Majoriteten av de svarande har uppgett att de trivs bra i stadsdelen. Bakgrunden till detta beror på flera olika faktorer. Diagrammet redovisar vad som gör Mariehäll uppskattat bland invånarna.

Var femte deltagande i enkätundersökningen pekade ut närhet och utbud av parker, grönområden samt promenadstråk genom dessa. Det handlade dels om variationen av olika typer av naturliga miljöer men också stråken som binder dem samman. Närheten till handel, offentlig service och kultutbud är också något som uppskattas. De flesta uppskattar att området är familjevänligt, lugnt och tryggt. Kommunikationerna är något som också uppskattas, dels möjligheten att ta sig mellan olika stadsdelar och närliggande kommuner, men även möjligheten att färdas med olika färdssätt.

Enkätundersökningen besvarades av ungefär dubbelt så många kvinnor som män, vilket fått en inverkan på det sammanlagda resultatet. Trivsselfaktorer bland kvinnorna stämmer därmed överens med den totala fördelningen som återges i Figur 30, med några få undantag. Bland män var den främsta trivsselfaktorn kommunikationer och möjligheterna att ta sig till och från området följt av närhet till offentlig service och handel.

Figur 20. Trivsselfaktorer bland män och kvinnor i Mariehäll.

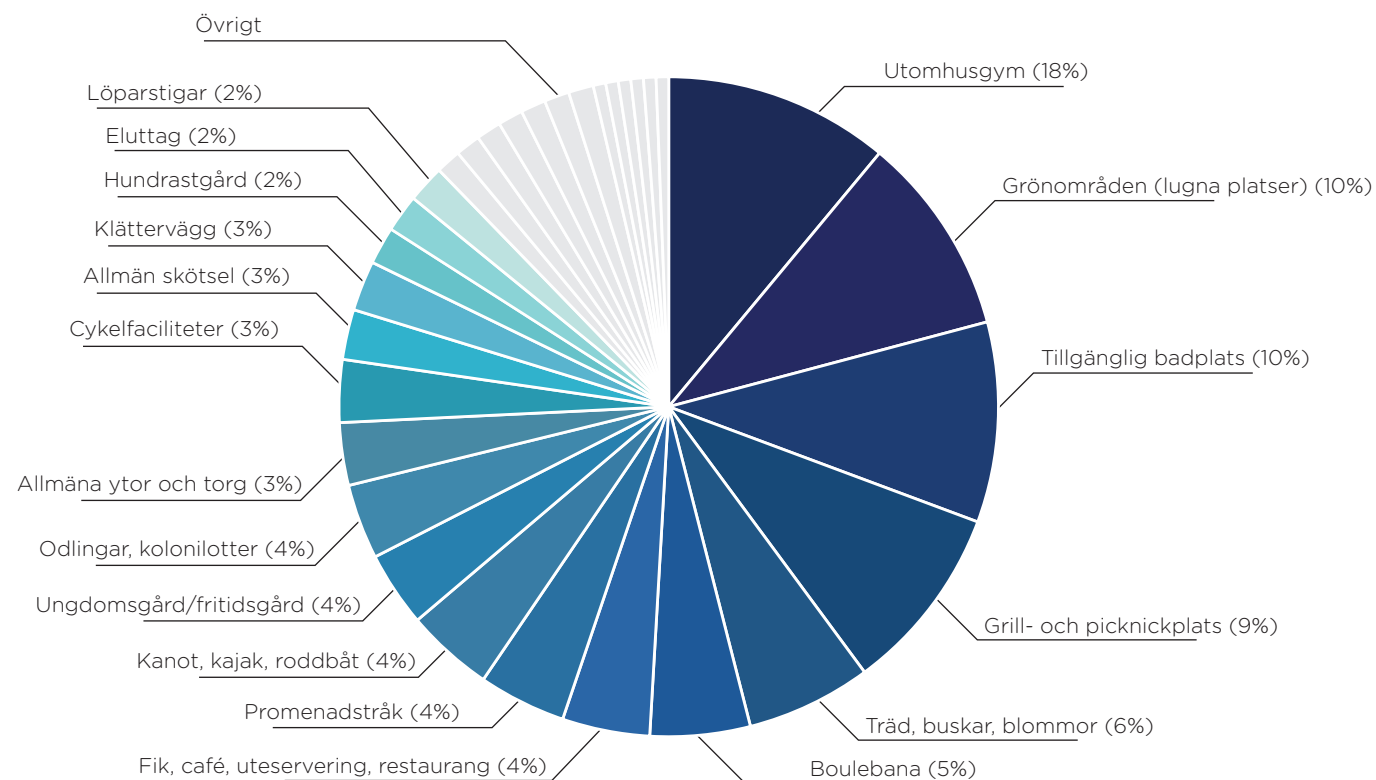
Saknade funktioner

Gemensamt för män och kvinnor i Mariehäll är de anser att det behövs fler offentliga platser för aktivitet och lugn.

Platser av det mer aktiva slaget, som idag saknas i närområdet, är bl.a. uthomhusgym, lekplatser och aktivitetsytor, boulebana, möjlighet att hyra kanot, kajak eller roddbåt samt en ungdomsgård alternativt fritidsgård. Några exempel på önskvärt innehåll vid aktivitetsplatser och lekplatser var bl.a. skateboardramp, parkourbana, löparbanor, fotbollsplan, pulkabacke, rutschkanor, frisbeekorgar, gungor och sandlådor. Vidare finns en upplevd saknad av inhägnade lekområden för mindre barn.

Sammanställningen visar också på att invånarna i Mariehäll vill ha fler platser för grillning och picknick, fler sittplatser generellt, plantering av träd, buskar och blommor samt upprustade promenadstråk genom grönområdena och utmed vattnet.

Sorterar vi urvalet efter enbart kvinnor och deras önskemål följer den även i detta fall den totala sammanställningen med få undantag. Ser vi till enbart männen skiljer sig önskemålen marginellt, med en någon jämnare fördelning mellan vilka funktioner man idag saknar i närområdet.

Figur 21. Saknade funktioner enligt invånare i Mariehäll.

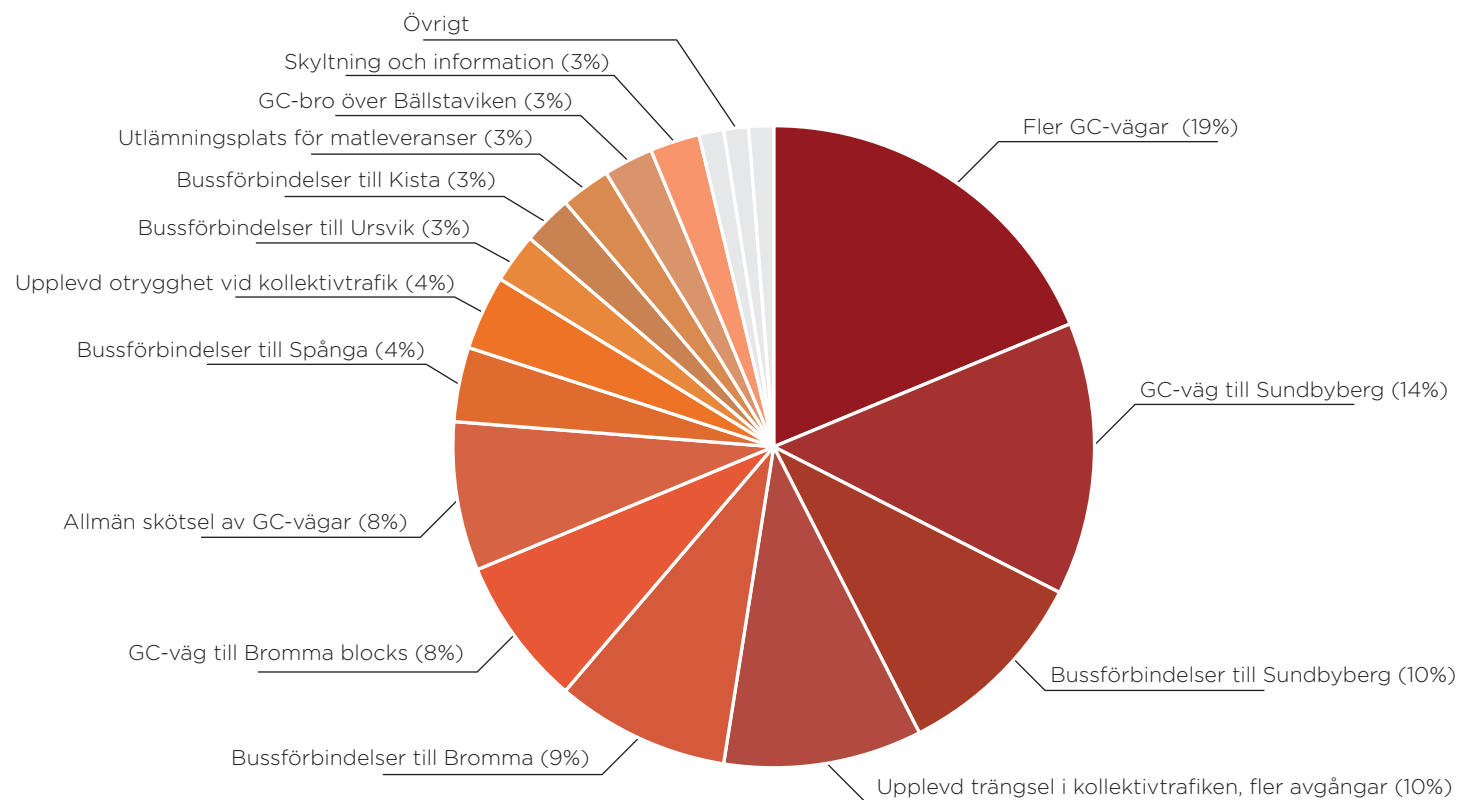
Saknade kopplingar

Boende i Mariehäll upplever att det saknas ett antal kopplingar för olika trafikslag såväl inom stadsdelen som till och från andra områden och viktiga målpunkter.

En femtedel av de svarande uppgav att det behövs fler och bättre gång- och cykelvägar generellt. Man upplever trängsel på busslinjerna till och från stadsdelen och önskar ytterligare avgångar, inte minst mot Sundbyberg, Brommaplan och Spånga.

Skötseln av gång- och cykelvägar upplevs idag bristfällig, såväl soppning som snöröjning önskas ske mer kontinuerligt.

Det går inte att urskilja några tydliga skillnader mellan de som identifierar sig som kvinnor eller män gällande saknade kopplingar. Däremot upplever fler kvinnor en otrygghet på de befintliga gång- och cykelstråken i området.

Figur 22. Saknade kopplingar enligt invånare i Mariehäll.

Saknade verksamheter
Boende i Mariehäll upplever att det saknas ett antal verksamheter inom eller i närområdet där de bor och vistas.

Man upplever att det saknas förskolor och skolor i närområdet och att befintliga verksamheter står under högt tryck med stora klasser.

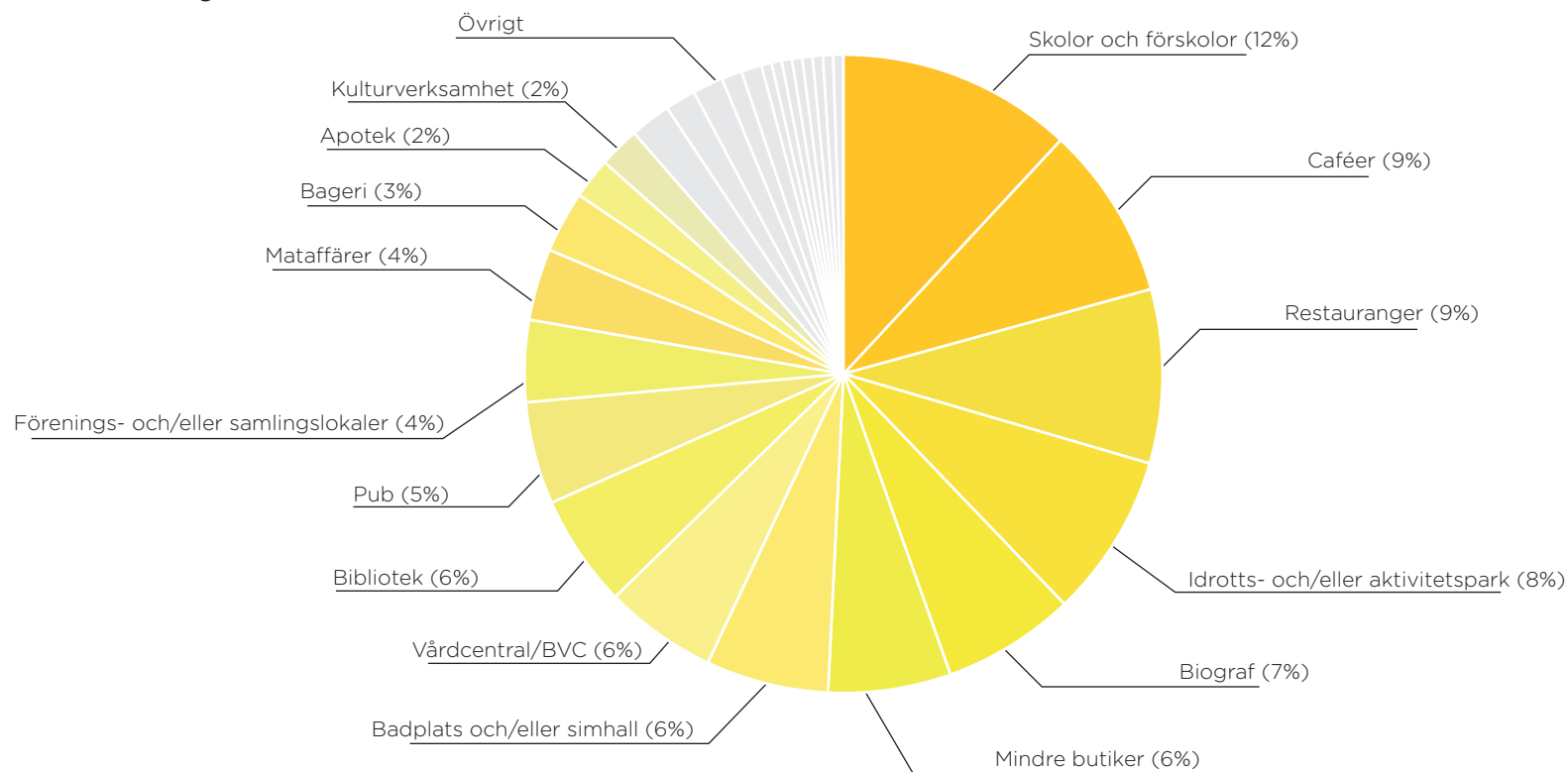
Det finns även önskemål om fler verksamheter kopplat till mat och dryck, till exempel caféer, restauranger, pubar men även mindre butiker och affärskedjor.

Fritidsgård och/eller ungdomsgård bedöms också saknas i området. Mariehällsinvånarna uttrycker en oro över att när alla yngre barn som idag finns i området väl växer upp så finns det få målpunkter för äldre barn och unga att vistas.

En utökning av det som tidigare benämnts som trivsselfaktorer, som idrottsplatser, aktivitetsytor och badmöjligheter, önskas också i närområdet.

Offentlig service som vårdcentral, bibliotek och samlingslokaler nämns även det av flertalet svarande.

En tydlig skillnad mellan de som identifierar sig som kvinnor respektive män är att kvinnorna generellt saknar mer offentliga rum som parker, torg, plats att återhämta sig etc.

Figur 23. Saknade verksamheter enligt invånare i Mariehäll.

2. Enkätundersökning invånare i Johannesfred

En kompletterande digital enkätundersökning riktad mot invånare i Johannesfred har genomförts inom ramen för detta uppdrag. Syftet med enkätundersökningen var att fånga upp boendes synpunkter i ytterligare en närliggande stadsdel. Enkätundersökningen har haft liknande upplägg som den som genomfördes av Stockholms stad (29 maj, 2018). Enkätundersökningen skickades till 8 bostadsrättsföreningar eller förvaltare av hyresrätter i Johannesfred och totalt inkom 123 svar. Invånare hade möjlighet att besvara enkäten mellan den 21 mars - 7 april (2019).

- Tycker du att det saknas kopplingar inom eller till Johannesfred och närliggande stadsdelar? I så fall vilken typ och vart?
- Utöver bostäder och kontor, vad vill du helst ha i närliggande stadsdelar?

Sammanställningen har skett med viss tolkning av enkätsvaren och en del likartade svar har slagits samman för att redovisa en mer övergripande bild.

Följande frågor ombads boende i Johannesfred att besvara:

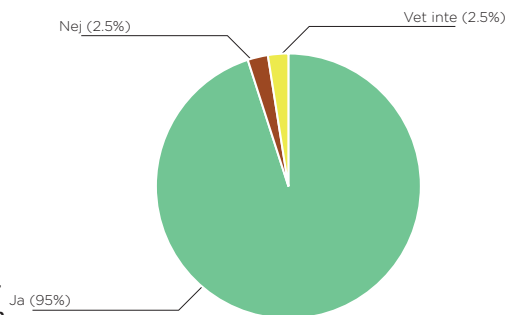
- Trivs du i Johannesfred?
- Vad är det som gör att du trivs/ej trivs i Johannesfred?
- Hur upplever du Johannesfred ur ett trygghetsperspektiv? (1-5)
- Vad skulle förbättra tryggheten för dig?
- Var/när upplever du ditt område mest otryggt?
- Vilka funktioner tycker du borde finnas i parker och på torg i Johannesfred och närliggande stadsdelar?

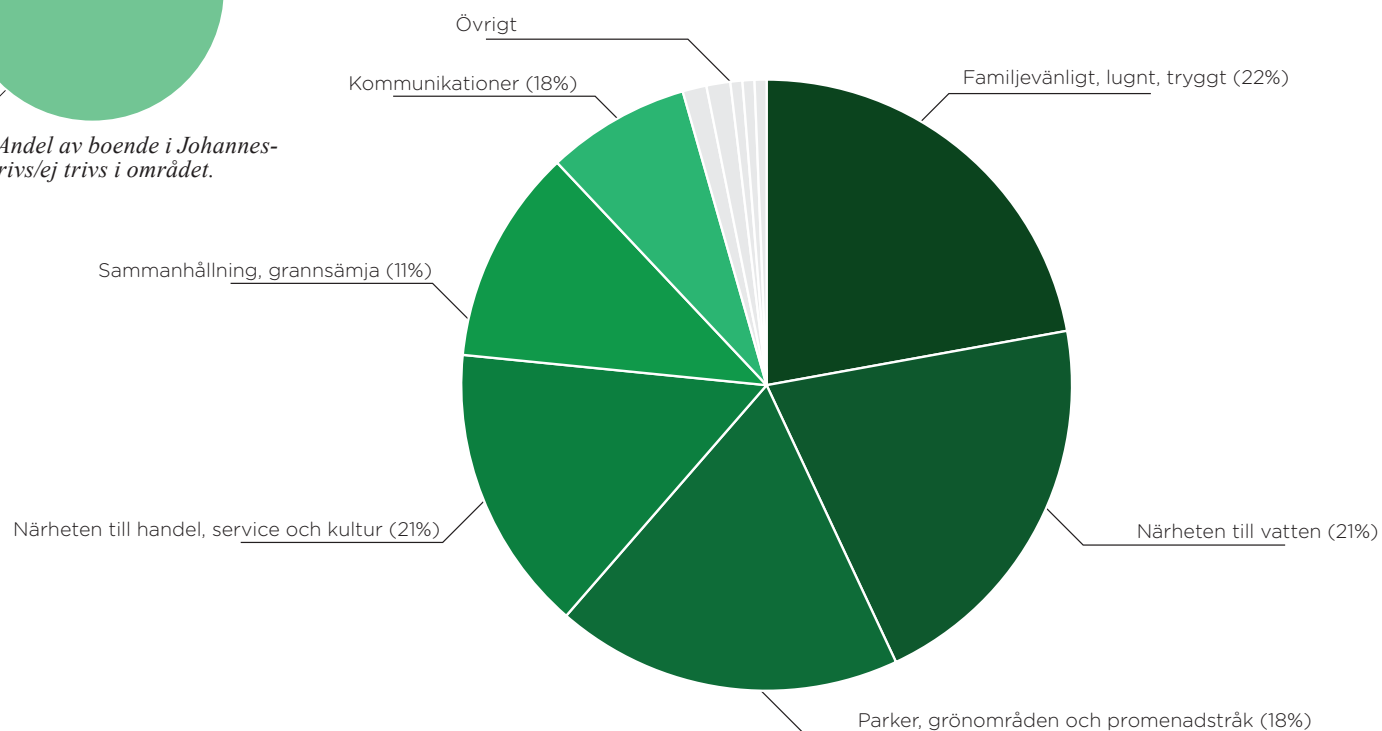
Trivsselfaktorer

Av de inkomna svaren från enkätundersökningen i Johannesfred framgår att en klar majoritet av de boende trivs i området. Hela 95 % har svarat positivt på den frågan.

Som diagrammet över trivsselfaktorer i området visar är det några tydliga faktorer som sticker ut. Dels är det lugnet och familjevänligheten, som säkerligen också kan kopplas till sammanhållningen i området. Flertalet har angett att området känns som "ett litet samhälle mitt i stan" och att det finns en slags grannkänsla. Dels är det närheten till naturen. Området ligger nära vattnet och har också mycket grönska, vilket de boende uppskattar. Ytterligare en trivsselfaktor som nämns är områdets närhet till andra stadsdelar där handel och service går att finna.

Figur 24. Andel av boende i Johannesfred som trivs/ej trivs i området.

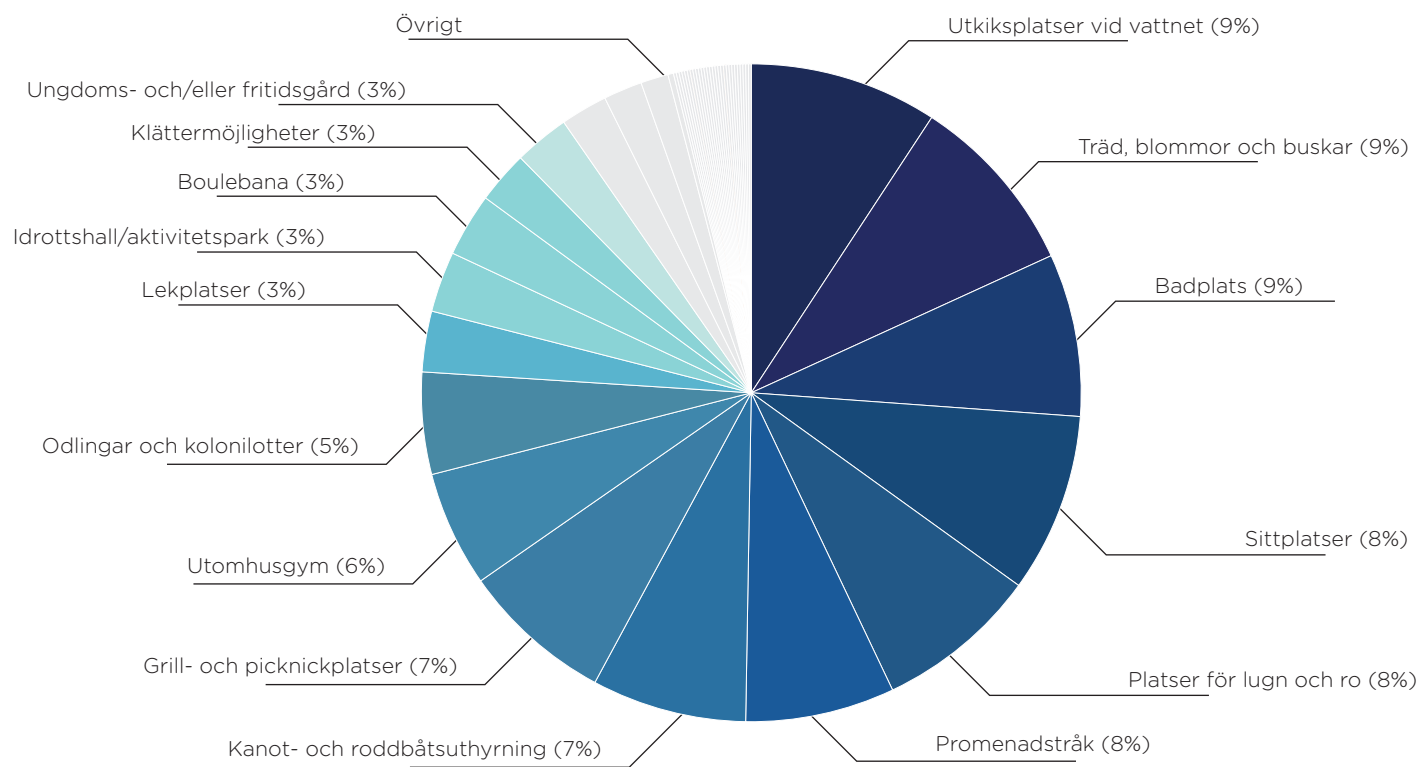
Figur 25. Trivsselfaktorer bland män och kvinnor i Johannesfred

Saknade funktioner

Diagrammet till höger visar de funktioner som invånarna i Johannesfred saknar.

Tydligt är att de boende önskar stärka de kvaliteter som finns i området ytterligare, då mycket av det som saknas går att koppla till områdets närhet till grönska och natur, något som många ansåg vara en stark trivsselfaktor i Johannesfred.

Över hälften av de funktioner som angivits som saknade är kopplade till utevistelse, offentligt tillgängliga och kräver ingen större fysisk aktivitet eller konsumtion för att nyttja. Detta inkluderar funktioner som utkiksplatser vid vattnet, sittplatser, promenadstråk och platser för lugn och ro.

Figur 26. Saknade funktioner enligt invånare i Johannesfred.

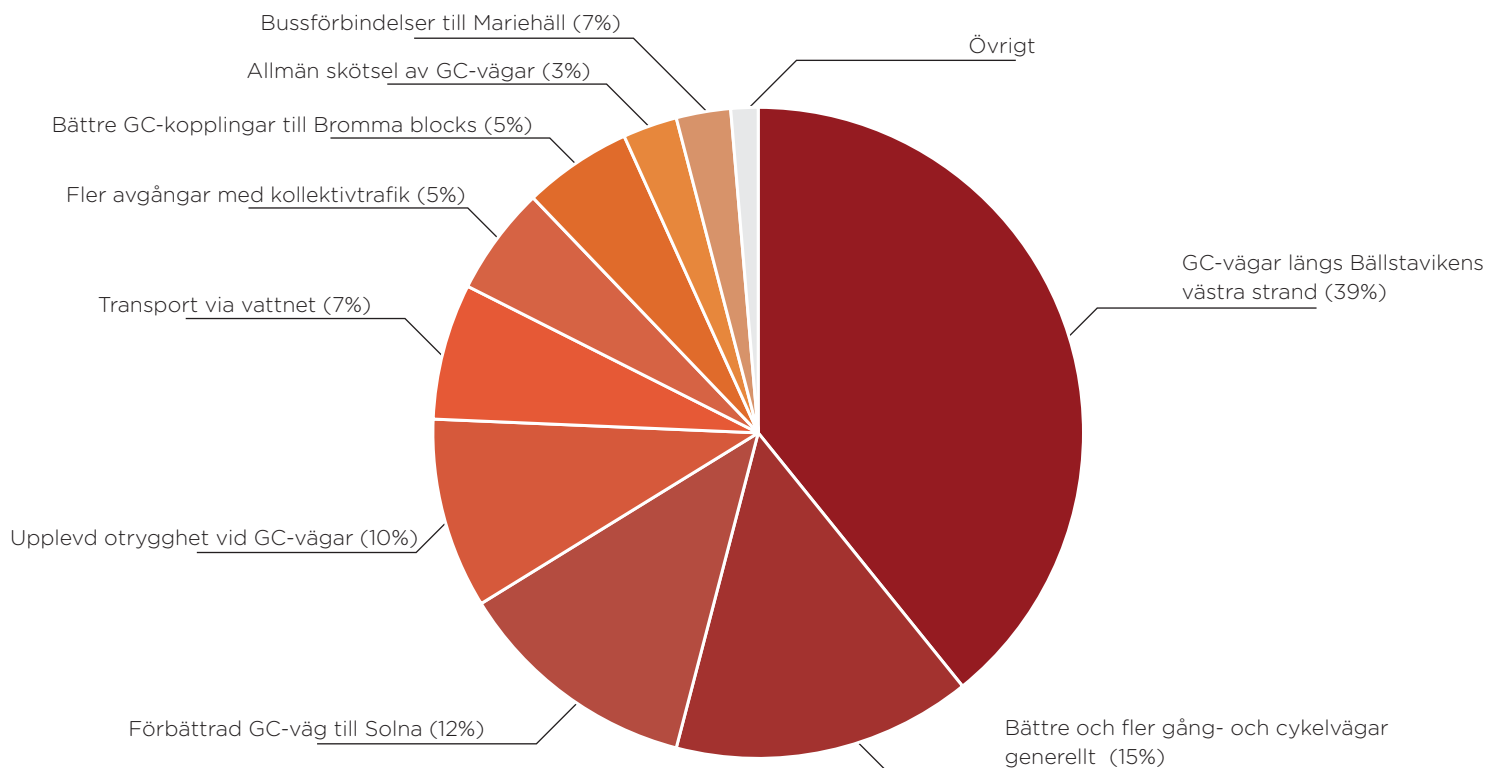
Saknade kopplingar

Flera av de svarande har uttryckt närheten till andra områden som positivt och anser också att kopplingarna till dessa är goda.

En tydlig förbättringspotential går dock att identifiera. Nästan två femtedelar har svarat att de vill se en gång- och cykelväg längs vattnet vid Bällstavikens västra strand som kopplar området till Mariehäll och Sundbyberg i norr. Fler-talet uttrycker en frustration över att den gång- och cykelväg som finns plötsligt upphör vid City Gross.

Utöver detta vill många av de boende se en allmän förbättring av de gång- och cykelvägar som finns, vilket också uttrycks när man tittar på en av de faktorer som nämns som mest bidragande till otrygghet i området; den dåliga belysningen längs gång- och cykelvägar.

Värt att nämna är också att många vill ha en förbättrad koppling till Solna över Huvudstabron. Den genaste vägen från Johannesfred är att gena över en parkeringsplats i änden av Johannesfredsvägen och sedan klättra över räcket till bron. En väg flera använder istället för att ta befintlig gångväg.

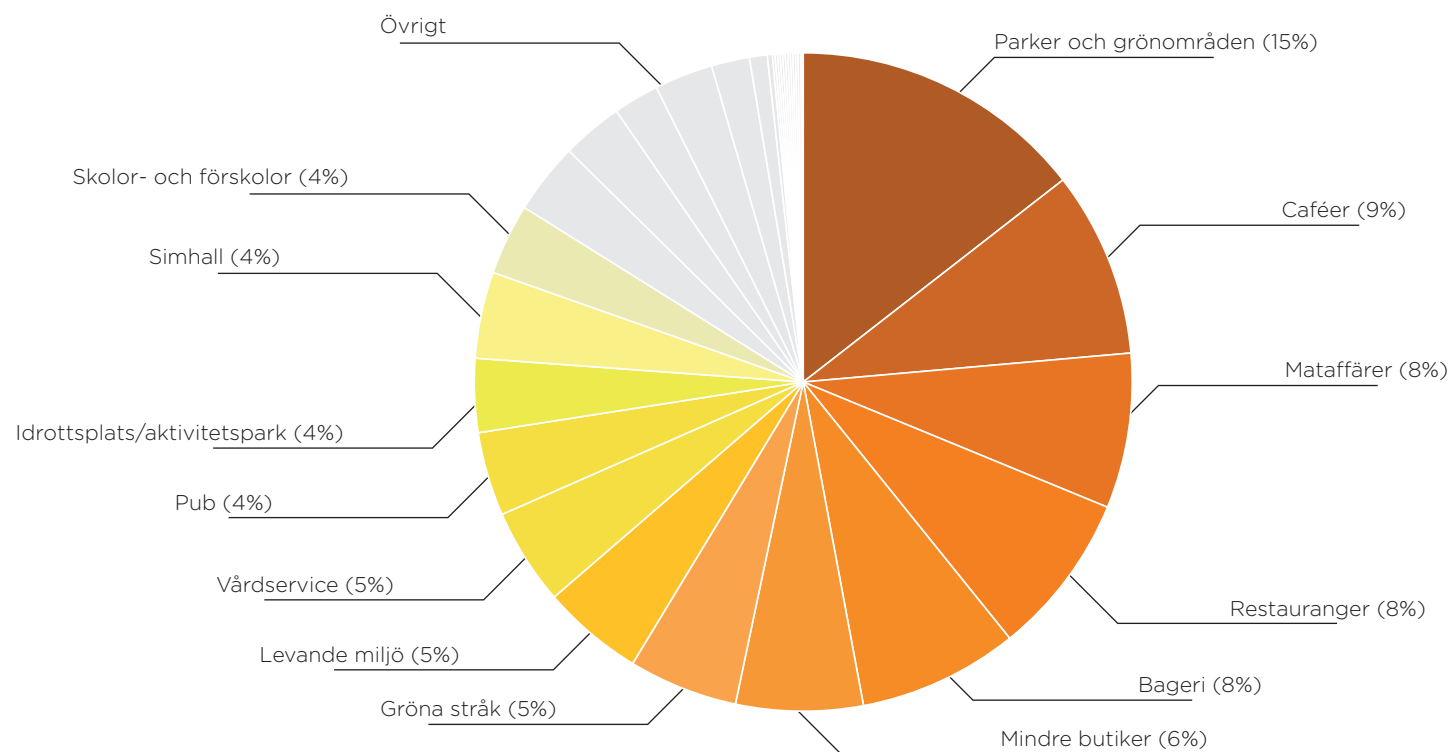

Saknade verksamheter

Svaren på frågan om saknade verksamheter visar vad invånarna helst skulle vilja ha i närliggande stadsdelar, som på så sätt skulle kunna komplettera deras eget område.

För Johannesfred kanske svaren reflekterar lite av den småstadskänsla som tidigare har nämnts som en trivsel-faktor då de gärna ser verksamheter som caféer, affärer, restauranger och andra servicefunktioner som komplement till sitt eget område.

Vidare tycker boende i Johannesfred att den gröna kopplingen är viktig att stärka i närområdet då gröna stråk, parker och levande miljöer är saknade verksamheter, vilket framgår i resultatet från undersökningen.

Figur 27. Saknade verksamheter enligt invånare i Johannesfred.

3. Workshop barn och unga i Mariehäll

En workshop genomfördes med barn och unga från Mariehällsskolan för att fånga upp barnens egna perspektiv. Totalt deltog 32 barn och unga i årskurserna F-6.

Workshopen hölls genom gruppsamtal där barnen fick beskriva eller rita vad de ansåg var bra med att bo i Mariehäll samt vad för kvaliteter de tyckte saknades och hade varit bra för sitt närområde.

Sammanställningen har skett med viss tolkning av barnens svar och en del likartade svar har slagits samman för att redovisa en mer övergripande bild. För att underlätta jämförelse med sammanställningen från tidigare enkätundersökning har svaren också matchats med liknande faktorer som fanns med i enkätsvaren.

Figur 28. Illustrationer från barn vid Mariehällsskolan från genomförd workshop.
Källa: Ramboll.

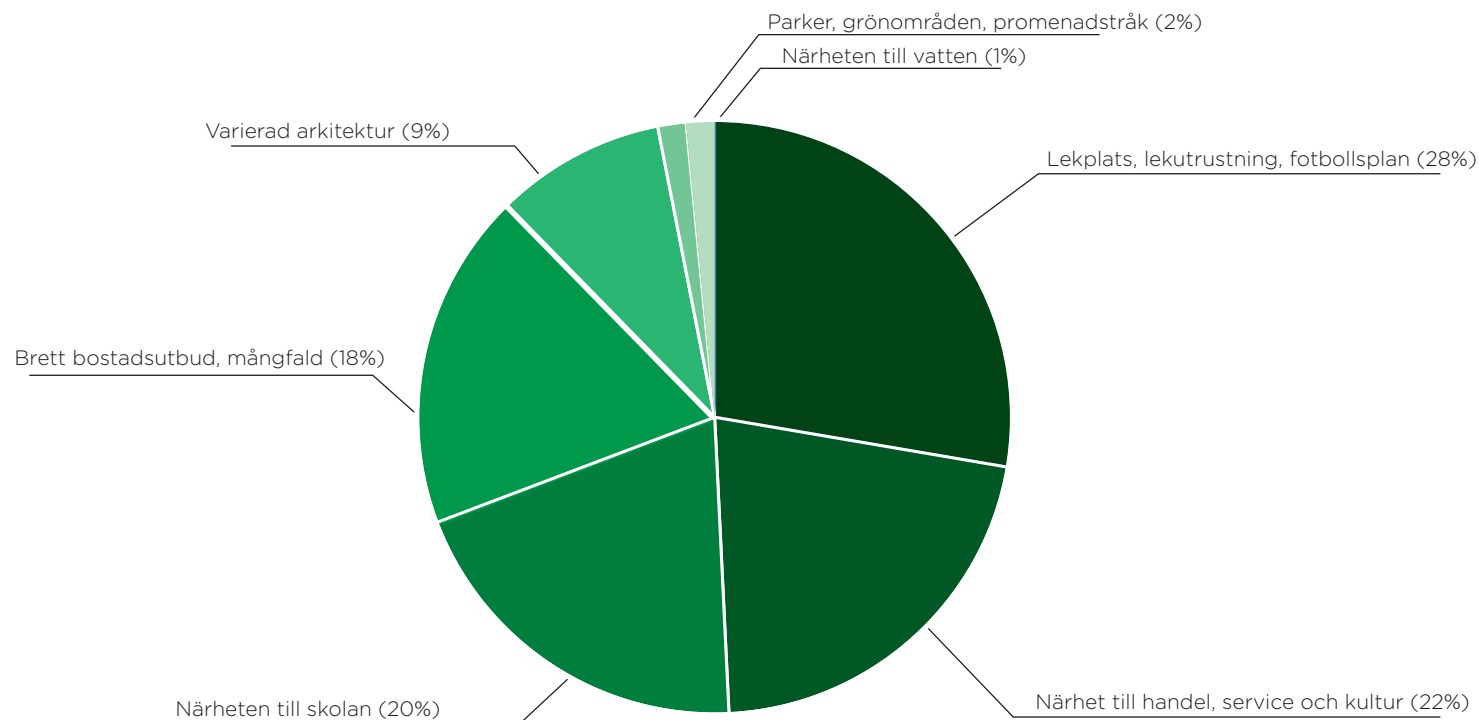
Trivselfaktorer

Majoriteten av barnen bor i Mariehäll där skolan ligger och tycker det är positivt att ha nära till skolan. Flertalet går eller cyklar till skolan.

Över en fjärdedel har angett de många husen i området som en viktig faktor för trivsel. Att det finns många hus och fina lägenheter ses som positivt. I övrigt är utbudet av lekplatser och närheten till handel och service något som barnen gillar med området.

Fotbollsplanen i anslutning till skolan är välanvänd, även matbutiken i närheten är populär.

Av de deltagande barnen i workshopen identifierade sig ungefär tre femtedelar som pojkar och resten som flickor. Bland svaren angående trivselfaktorer i Mariehäll kunde inga större skillnader mellan grupperna urskiljas.

Figur 29. Trivselfaktorer bland barn i Mariehällsskolan.

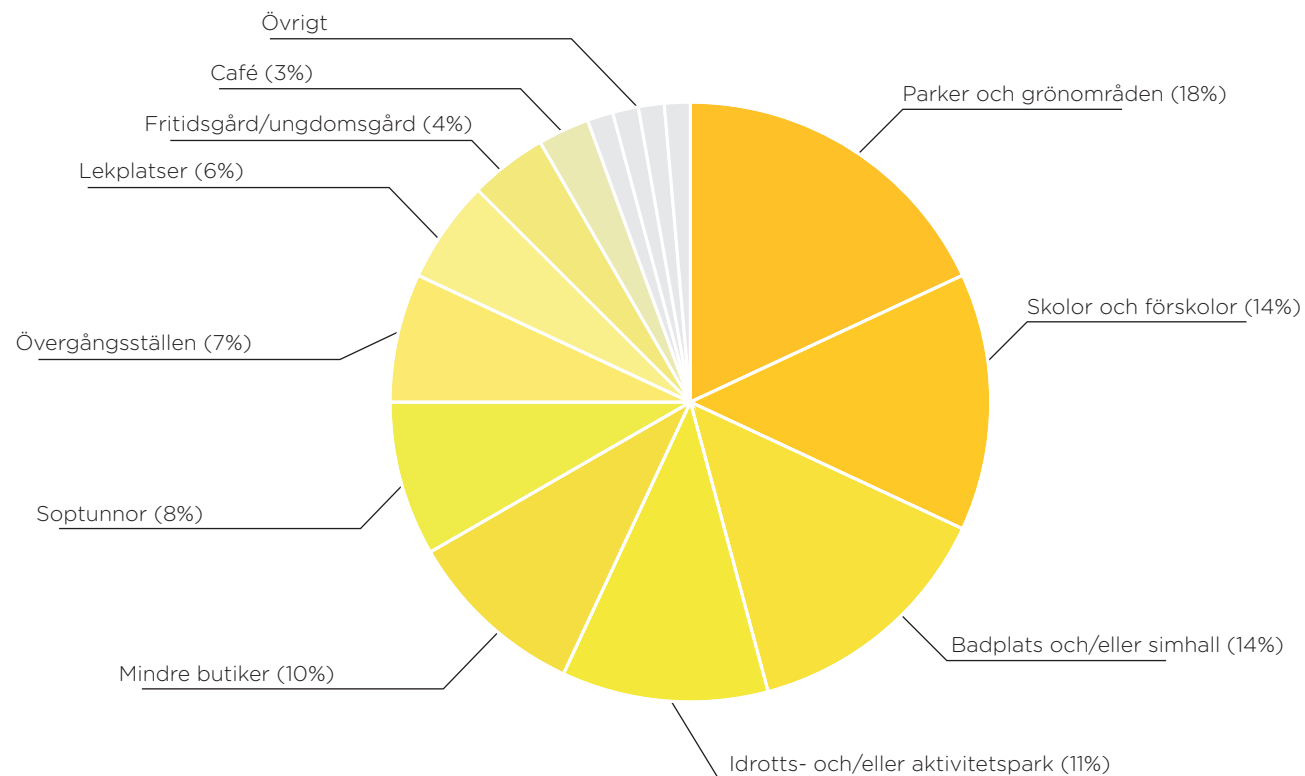
Saknade verksamheter

Flera av barnen som var med under workshopen ansåg att området saknar skolor och förskolor. Baracker som har byggts i området för utökad skolverksamhet ses som fula och har placerats där barnen tidigare kunde leka.

Alla vill ha en större variation på lekplatser, barnen är överens om att det finns tillräckligt med fotbollsplaner men möjligheten till andra fysiska aktiviteter är begränsad. Fler parker och grönområden efterfrågas också i stor utsträckning.

De äldre barnen uttryckte också en brist på målpunkter riktade specifikt till dem. Det är svårt för dem att hitta saker att göra och ställen att hänga på, en fritidsgård efterfrågas.

Inga större skillnader på saknade verksamheter kan urskiljas mellan de som identifierar sig som pojkar respektive flickor.

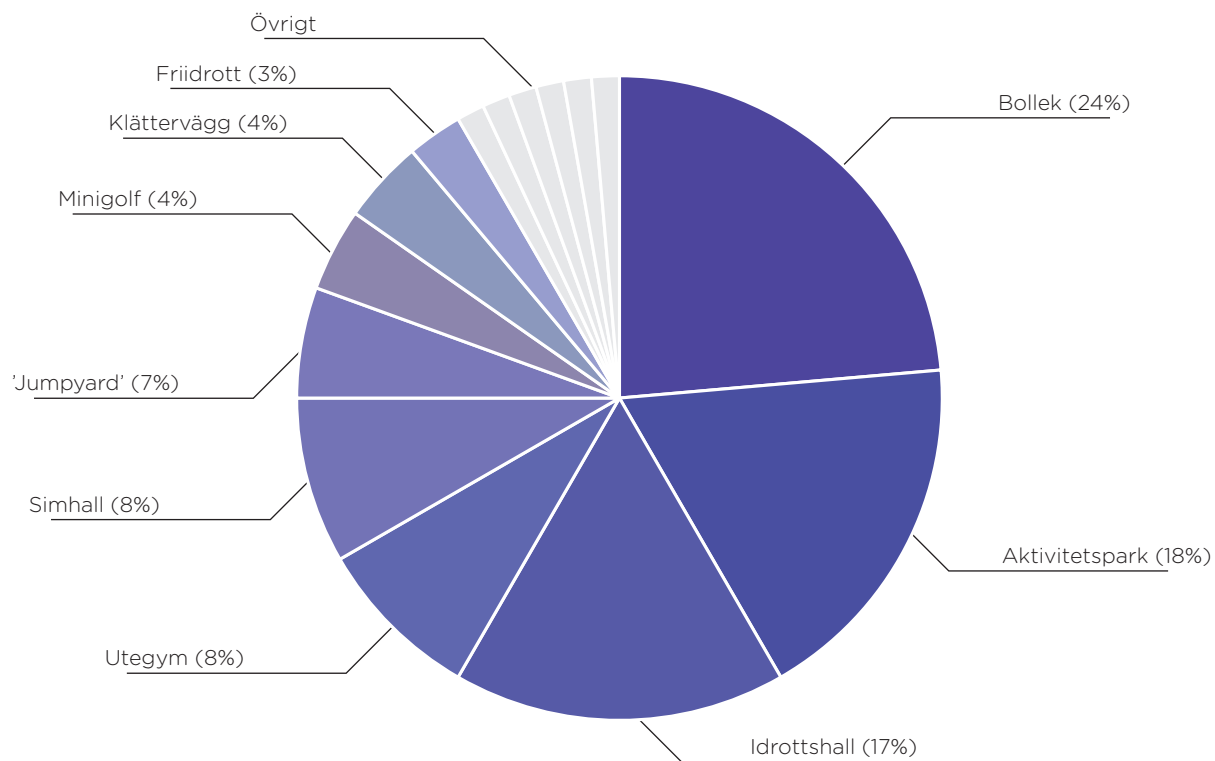
Figur 30. Saknade verksamheter eller funktioner enligt barn på Mariehällsskolan.

Aktivitetspark

Som sista del i workshopen ställdes en fråga angående den planerade idrottsplatsen/aktivitetsparken. Barnen fick då beskriva vad de önskar att det skulle finnas för aktiviteter tillgängliga på en sådan plats.

Generellt önskade barnen att det skulle finnas ett varierat utbud vid en eventuell aktivitetspark. Framförallt är det viktigt att ta hänsyn till att lekdon är olika anpassade för barn i olika åldrar. Barn ska kunna känna att de kan hitta något att göra oavsett om de går i förskoleklass eller årskurs 6. Flera av barnen påpekade också att det borde finnas mycket grönt runt aktivitetsparken.

Förslagen på aktiviteter var många och de svar som liknar varandra har länkats samman för att ge en överskådlig bild. Bollek inkluderar till exempel förslag gällande fotboll, basket och handboll, i aktivitetspark har också parkour och skatepark inkluderats.

Figur 31. Mariehällsskolans önskemål på aktiviteter vid en idrottsplats/aktivitetspark.

Kompletterande utskick barn och unga i Mariehäll

De barn som deltog i workshopen var alla representanter i elevrådet och förde talan för sin klass. Representanter från 5 klasser i årskurs 1 och 2 hade dock inte möjlighet att närvara och bidra till workshopen.

Genom ett utskick som gjordes av biträdande rektor på skolan har dessa klasser ändå haft möjlighet att lämna synpunkter på frågan:

- Trafik- och samhällsplanerare för ett nytt område behöver hjälp med att veta vad barn och unga tycker är viktigt i ett bostadsområde för att alla ska trivas och må bra där de bor. Vad tycker ni är viktigt för ett område där barn, vuxna och familjer bor?

Svaren från detta utskick har inte kunnat analyseras på samma sätt som i workshopen då det inte gått att urskilja vilken individ som avgett vilket svar eller i vilken kvantitet. Materialet redovisas därför i form av ett ordmoln där ämnen som har nämnts oftare har getts en större vikt. Vissa ämnen som berör liknande saker har slagits samman för en gemensam redovisning.

Figur 32. Ordmoln baserat på tankar om ett bra bostadsområde från barn i årskurs 1 och 2.

4. Enkätundersökning barn och unga i Johannesfred

En digital enkät skickades ut till tre skolverksamheter i Johannesfred för att fånga upp barn och ungas åsikter i ytterligare en närliggande stadsdel. Nedan listas de frågor som barn och unga fick besvara:

- Vilken årskurs går du i?
- Hur tar du dig oftast till och från skolan?
- Vad skulle göra att området känns mer tryggt?
- Vad tycker du är bra med området i Johannesfred?
- Vad tycker du saknas i Johannesfred som hade varit bra att ha i området?
- Vad tycker du att det ska finnas för aktiviteter på en ny idrottsplats/aktivitetspark?

Enkäten fanns tillgänglig digitalt för eleverna i 2,5 veckor. Tyvärr besvarades enkäten endast av 6 elever varför underlaget inte bedöms kunna representera barn och unga i stadsdelen.

